

॥ तैत्तिरीय संहिता ॥

॥ काण्डम् ४ ॥

॥ प्रथमः प्रश्नः ॥

॥ तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे प्रथमः प्रश्नः ॥

युञ्जानः प्रथमम्मनस्तत्वाय सविता धियः। अग्निं
ज्योतिर्निचाय्यं पृथिव्या अध्याभरत्। युक्ताय मनसा देवान् सुवर्यतो
धिया दिवम्। बृहज्ज्योतिः करिष्यतः सविता प्र सुवति तान्।
युक्तेन मनसा वयं देवस्य सवितुः सुवे। सुवर्गेयाय शक्त्यै। युञ्जते
मन उत युञ्जते धियो विप्रा विप्रस्य बृहतो विपश्चितः। वि होत्रा
दधे वयुनाविदेक इत् (१)

मही देवस्य सवितुः परिष्टुतिः। युजे वां ब्रह्म पूर्व्यं नमोभिर्वि
श्लोकां यन्ति पृथ्येव सूरान्। शृण्वन्ति विश्वे अमृतस्य पुत्रा आ ये
धामानि दिव्यानि तस्थुः। यस्य प्रयाणमन्वन्य इद्ययुर्देवा देवस्य
महिमानमर्चतः। यः पार्थिवानि विममे स एतंशो रजांसि देवः
सविता महित्वना। देव सवितुः प्र सुव यज्ञम्प्र सुव (२)

यज्ञपतिर्भगाय दिव्यो गन्धर्वः। केतपूः केत नः पुनातु
वाचस्पतिर्वाचमद्य स्वदाति नः। इमं नो देव सवितर्यज्ञं प्र

सुव देवायुवः सखिविदः सत्राजितं धनजितः सुवर्जितम्।
 ऋचा स्तोमः समर्धय गायत्रेण रथन्तरम्। बृहद्गायत्रवर्तनि।
 देवस्य त्वा सवितुः प्रसवेऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो हस्ताभ्याम्गायत्रेण
 छन्दसाऽऽदेऽङ्गिरस्वदभिरसि नारिः (३)

असि पृथिव्याः सधस्थादग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वदा भर त्रैष्टुभेन
 त्वा छन्दसाऽऽदेऽङ्गिरस्वद्वभिरसि नारिरसि त्वया वयः
 सधस्थ आग्निः शकेम खनितुं पुरीष्यं जागतेन त्वा छन्दसा-
 ऽऽदेऽङ्गिरस्वद्वस्तं आधाय सविता बिभ्रदभिरः हिरण्ययीम्।
 तया ज्योतिरजस्रमिदग्निं खात्वी न आ भुरानुष्टुभेन त्वा
 छन्दसाऽऽदेऽङ्गिरस्वत्॥

इद्यज्ञं प्र सुव नारिरानुष्टुभेन त्वा छन्दसा त्रीणि च॥—————[१]

इमामगृभ्णन्नशनामृतस्य पूर्व आयुषि विदथेषु कव्या। तया
 देवाः सुतमा बभूवुरऋतस्य सामन्थसरमारपन्ती। प्रतूर्तं वाजिन्ना
 द्रव वरिष्ठामनु संवतम्। दिवि ते जन्म परममन्तरिक्षे नाभिः
 पृथिव्यामधि योनिः। युञ्जाथाः रासंभं युवमस्मिन् यामे वृषण्वसू।
 अग्निम्भरन्तमस्मयुम्। योगेयोगे तवस्तरं वाजेवाजे हवामहे।
 सखाय इन्द्रमृतये। प्रतूर्वन् (५)

एह्यवक्रामन्नशस्ती रुद्रस्य गाणपत्यान्मयोभूरेहि।
 उर्वन्तरिक्षमन्विहि स्वस्तिगव्यूतिरभयानि कृण्वन्। पूष्णा सयुजां

सह। पृथिव्याः सधस्थादग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वदच्छेद्वाग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्
ऽग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वद्धरिष्यामोऽग्निम्पुरीष्यमङ्गिरस्वद्धरामः।

अन्वग्निरुषसामग्रमख्यदन्वहानि प्रथमो जातवेदाः। अनु
सूर्यस्य (६)

पुरुत्रा च रश्मीननु द्यावापृथिवी आ तंतान। आगत्य
वाज्यध्वनः सर्वा मृधो वि धूनुते। अग्निं सधस्थे महति चक्षुषा
नि चिकीषते। आक्रम्य वाजिन्यृथिवीमग्निमिच्छ रुचा त्वम्।
भूम्या वृत्वाय नो ब्रूहि यतः खनाम् तं वयम्। द्यौस्ते पृष्ठं पृथिवी
सधस्थमात्मान्तरिक्षं समुद्रस्ते योनिः। विख्याय चक्षुषा त्वमभि
तिष्ठ (७)

पृतन्यतः। उत्क्राम महते सौभगायास्मादास्थानाद्विणोदा
वाजिन्। वयं स्याम सुमतौ पृथिव्या अग्निं खनिष्यन्त उपस्थे
अस्याः। उदक्रमीद्विणोदा वाज्यर्वाकः स लोकं सुकृतं
पृथिव्याः। ततः खनेम सुप्रतीकमग्निं सुवो रुहाणा अधि नाकं
उत्तमे। अपो देवीरुपं सृज मधुमतीरयक्ष्माय प्रजाभ्यः। तासां
स्थानादुज्जिहतामोषधयः सुपिप्पलाः। जिघर्मि (८)

अग्निम्मनसा घृतेन प्रतिक्ष्यन्तम्भुवनानि विश्वा। पृथुं
तिरश्चा वयंसा बृहन्तं व्यचिष्टमन्नं रभसं विदानम्। आ
त्वा जिघर्मि वचंसा घृतेनारक्षसा मनसा तज्जुषस्व। मर्यश्रीः
स्पृह्यद्वर्णो अग्निर्नाभिमृशे तनुवा जरहृषाणः। परि वाजपतिः

क॒विर॒ग्नि॒र॒ह॒व्या न्य॑क्रमीत्। दध॑द्र॒त्नानि॑ दा॒शुषे॑। परि॑ त्वाऽग्ने॒ पुरं॑
व॒यं वि॒प्रः सह॑स्य धीमहि। धृष॑द्व॒र्णं दि॒वेदि॑वे भे॒त्तारं॑म्भङ्गु॒राव॑तः।
त्वम॑ग्ने द्युभि॑स्त्वमा॑शुशु॒क्षणि॑स्त्वम॒द्भ्यस्त्वम॑श्म॒न॒स्प॒रि। त्वं
वने॑भ्य॒स्त्वमोष॑धीभ्य॒स्त्वं नृ॑णां नृ॒पते जा॑यसे शुचिः॥ (९)

प्र॒तूर्व॑न्त्सूर्यस्य तिष्ठ जिघ॑र्मि भे॒त्तारं॑ वि॒श॒तिश्च॑॥ [२]

दे॒वस्य॑ त्वा स॒वितुः॑ प्र॒स॒वेऽश्वि॑नो॒र्बा॒हुभ्या॑ पृ॒ष्णो ह॒स्ताभ्या॑
पृ॒थि॒व्याः स॒ध॒स्थेऽग्नि॑म्पु॒री॒ष्यम॑ङ्गि॒र॒स्वत्ख॑नामि। ज्योति॑ष्मन्तं त्वाग्ने
सु॒प्र॒ती॒कम॑ज॒स्त्रेण॑ भा॒नुना॑ दी॒द्यान॑म्। शि॒वं प्र॒जाभ्यो॑ऽहि॒सन्तं॑
पृ॒थि॒व्याः स॒ध॒स्थेऽग्निं॑ पु॒री॒ष्यम॑ङ्गि॒र॒स्वत्ख॑नामि। अ॒पां पृ॒ष्ठम॑सि
स॒प्र॒था उ॒र्व॒ग्नि॒म्भरि॑ष्यद॒परा॑वपिष्ठम्। वर्ध॑मानम्मु॒ह आ च॑ पु॒ष्करं॑
दि॒वो मा॒त्रया॑ वरि॒णा प्र॑थस्व। शर्म॑ च स्थः (१०)

वर्म॑ च स्थो अ॒च्छि॒द्रे बहु॑ले उ॒भे। व्य॒च॒स्वती॒ सं
व॑साथाम्भ॒र्तम॑ग्नि॒म्पु॒री॒ष्यम॑। सं व॑साथा॒ सुव॑र्वि॒दा स॒मीची॒
उर॑सा॒ त्मना॑। अ॒ग्नि॒म॒न्तर्भ॑रि॒ष्यन्ती॒ ज्योति॑ष्मन्त॒मज॑स्र॒मि॒त्।
पु॒री॒ष्योऽसि॑ वि॒श्वभ॑राः। अथ॑र्वा त्वा प्रथ॒मो नि॑र॒मन्थ॑दग्ने। त्वाम॑ग्ने
पु॒ष्के॒राद॑ध्यथ॑र्वा नि॒र॒मन्थ॑त। मूर्ध्नो॑ वि॒श्वस्य॑ वा॒घतः॑। तमु॑ त्वा
द॒ध्य॒ङ्घ्रि॑षिः पु॒त्र ई॒धे (११)

अथ॑र्वणः। वृ॒त्र॒हणं॑ पु॒र॒न्द॒रम्। तमु॑ त्वा पा॒थ्यो वृ॒षा स॒मी॒धे

दस्युहन्तमम्। धनंजयः रणेरणे। सीदं होतः स्व उं लोके
चिंकित्वान्त्सादया यज्ञः सुकृतस्य योनौ। देवावीर्देवान् हविषा
यजास्यग्रे बृहद्यजमाने वयो धाः। नि होतां होतृषदने विदानस्त्वेषो
दीदिवाः असदथ्सुदक्षः। अदब्धव्रतप्रमतिर्वसिष्ठः सहस्रम्भुरः
शुचिंजिह्वो अग्निः। सः सीदस्व महाः असि शोचस्व (१२)

देववीतमः। वि धूममग्ने अरुषम्मियेध्य सृज प्रशस्त दर्शतम्।
जनिष्वा हि जेन्यो अग्ने अह्नाः हितो हितेष्वरूपो वनेषु। दमेदमे
सप्त रत्ना दधानोऽग्निर्होता नि षसादा यजीयान्॥ (१३)

स्थ ईधे शोचस्व सप्तविंशतिश्च॥ [३]

सं ते वायुर्मातरिश्वा दधातूत्तानायै हृदयं यद्विलिष्टम्। देवानां
यश्चरति प्राणथेन तस्मै च देवि वर्षडस्तु तुभ्यम्। सुजातो ज्योतिषा
सह शर्म वरूथमासदः सुवः। वासो अग्ने विश्वरूपः सं व्ययस्व
विभावसो। उदु तिष्ठ स्वध्वरावा नो देव्या कृपा। दृशे च भासा
बृहता सुशुक्निराग्ने याहि सुशस्तिभिः। (१४)

ऊर्ध्व ऊ षु ण ऊतये तिष्ठा देवो न संविता। ऊर्ध्वो
वाजस्य सनिता यदञ्जिभिर्वाघद्विर्विह्वयामहे। स जातो गर्भो असि
रोदस्योरग्ने चारुर्विभृत ओषधीषु। चित्रः शिशुः परि तमांस्यक्तः प्र
मातृभ्यो अधि कनिक्रदद्वाः। स्थिरो भव वीड्वङ्ग आशुर्भव वाज्यर्वन्न।
पृथुर्भव सुषदस्त्वमग्नेः पुरीषवाहनः। शिवो भव (१५)

प्रजाभ्यो मानुषीभ्यस्त्वमङ्गिरः। मा द्यावापृथिवी अभि शूशुचो
मान्तरिक्षं मा वनस्पतीन्। प्रेतुं वाजी कनिकदन्नानदद्रासंभुः पत्वा।
भरन्नग्निम्पुरीष्यं मा पाद्यायुषः पुरा। रासंभो वां कनिकदत्सुयुक्तो
वृषणा रथे। स वामग्निम्पुरीष्यमाशुर्दूतो वेहादितः। वृषाग्निं
वृषणम्भरन्नपां गर्भं समुद्रियम्। अग्न आ याहि (१६)

वीतयं ऋतं सत्यम्। ओषधयः प्रति गृहीताग्निमेतं
शिवमायन्तमभ्यत्र युष्मान्। व्यस्यन्विश्वा अमतीररातीर्निषीदन्नो
अपं दुर्मतिं हनत्। ओषधयः प्रति मोदध्वमेनम्पुष्पावतीः
सुपिप्पलाः। अयं वो गर्भं ऋत्वियः प्रत्नं सधस्थमासदत्॥ (१७)

सुशस्तिभिः शिवो भव याहि षट्त्रिंशच्च॥ [४]

वि पाजसा पृथुना शोशुचानो बाधस्व द्विषो रक्षसो अमीवाः।
सुशर्मणो बृहतः शर्मणि स्यामग्नेरहं सुहवस्य प्रणीतौ। आपो
हि ष्ठा मयोभुवस्ता न ऊर्जे दधातन। महे रणाय चक्षसे। यो
वः शिवतमो रसस्तस्य भाजयतेह नः। उशतीरिव मातरः। तस्मा
अरं गमाम वो यस्य क्षयाय जिन्वथ। आपो जनयथा च नः।
मित्रः (१८)

संसृज्यं पृथिवीम्भूमिं च ज्योतिषा सह। सुजातं
जातवेदसमग्निं वैश्वानरं विभुम्। अयक्ष्माय त्वा संसृजामि
प्रजाभ्यः। विश्वे त्वा देवा वैश्वानराः संसृजन्त्वानुष्टुभेन

छन्दसाङ्गिरस्वत्। रुद्राः सम्भृत्य पृथिवीम्बृहज्योतिः समीधरे।
तेषां भानुरजस्र इच्छुक्रो देवेषु रोचते। सः सृष्टां वसुभी रुद्रैर्धीरैः
कर्मण्याम्मृदम्। हस्ताभ्याम्मृद्धीं कृत्वा सिनीवाली करोतु (१९)

ताम्। सिनीवाली सुकपर्दा सुकुरीरा स्वौपशा। सा
तुभ्यमदिते मह ओखां दधातु हस्तयोः। उखां करोतु शक्त्या
बाहुभ्यामदितिर्धिया। माता पुत्रं यथोपस्थे साग्निम्बिभर्तु गर्भ-
आ। मुखस्य शिरोऽसि यज्ञस्य पदे स्थः। वसंवस्त्वा कृण्वन्तु
गायत्रेण छन्दसाङ्गिरस्वत्पृथिव्यसि रुद्रास्त्वा कृण्वन्तु त्रैष्टुभेन
छन्दसाङ्गिरस्वदन्तरिक्षमसि (२०)

आदित्यास्त्वा कृण्वन्तु जागतेन छन्दसाङ्गिरस्वद्वोरसि विश्वे
त्वा देवा वैश्वानराः कृण्वन्त्वानुष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वद्विशोऽसि
ध्रुवासि धारया मयि प्रजाः रायस्पोषं गौपत्यः सुवीर्यः
सजातान् यजमानायादित्यै रास्त्रास्यदितिस्ते बिलं गृह्णातु पाङ्केन
छन्दसाङ्गिरस्वत्। कृत्वाय सा महीमुखाम्मृन्मयीं योनिमग्नये।
ताम्पुत्रेभ्यः सम्प्रायच्छुददितिः श्रपयानिति॥ (२१)

मित्रः करोत्वन्तरिक्षमसि प्र चत्वारि च॥ [५]

वसंवस्त्वा धूपयन्तु गायत्रेण छन्दसाङ्गिरस्वद्रुद्रास्त्वा
धूपयन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वदादित्यास्त्वा धूपयन्तु जागतेन
छन्दसाङ्गिरस्वद्विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा धूपयन्त्वानुष्टुभेन

छन्दसाङ्गिरस्वदिन्द्रस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वद्विष्णुस्त्वा धूपयत्वङ्गिरस्वद्वर
 धूपयत्वङ्गिरस्वददितिस्त्वा देवी विश्वदैव्यावती पृथिव्याः सधस्थे-
 ऽङ्गिरस्वत्खनत्ववट देवानां त्वा पत्नीः (२२)

देवीर्विश्वदैव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वदधतूखे
 धिषणास्त्वा देवीर्विश्वदैव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वदभीन्धतामु
 ग्नास्त्वा देवीर्विश्वदैव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थेऽङ्गिरस्वच्छपयन्तूखे
 वरूत्रयो जनयस्त्वा देवीर्विश्वदैव्यावतीः पृथिव्याः सधस्थे-
 ऽङ्गिरस्वत्पचन्तूखे। मित्रैतामुखाम्पचैषा मा भेदि। एतां ते परि
 ददाम्यभित्यै। अभीमाम् (२३)

महिना दिवम्मित्रो बभूव सप्रथाः। उत श्रवसा पृथिवीम्।
 मित्रस्य चरषणीधृतः श्रवो देवस्य सानसिम्। द्युम्रं चित्रश्रवस्तमम्।
 देवस्त्वा सवितोद्वपतु सुपाणिः स्वङ्गुरिः। सुबाहुरुत शक्त्या।
 अपद्यमाना पृथिव्याशा दिश आ पृण। उत्तिष्ठ बृहती भवोर्ध्वा तिष्ठ
 ध्रुवा त्वम्। वसवस्त्वाच्छृन्दन्तु गायत्रेण छन्दसाङ्गिरस्वद्रुद्रास्त्वा
 च्छृन्दन्तु त्रैष्टुभेन छन्दसाङ्गिरस्वदादित्यास्त्वाच्छृन्दन्तु जागतेन
 छन्दसाङ्गिरस्वद्विश्वे त्वा देवा वैश्वानरा आच्छृन्दन्त्वानुष्टुभेन
 छन्दसाङ्गिरस्वत्॥ (२४)

पत्नीरिमा९ रुद्रास्त्वाच्छृन्दन्त्वेकान्नवि९शतिश्च॥ [६]

समास्त्वाग्ना ऋतवो वर्धयन्तु संवत्सरा ऋषयो यानि सत्या।

सं दिव्येन दीदिहि रोचनेन विश्वा आ भाहि प्रदिशः पृथिव्याः।
 सं चेध्यस्वाग्ने प्र च बोधयैनमुच्च तिष्ठ महते सौभगाय। मा च
 रिषदुपसत्ता ते अग्ने ब्रह्माणस्ते यशसः सन्तु मान्ये। त्वामग्ने वृणते
 ब्राह्मणा इमे शिवो अग्ने (२५)

सुवर्णे भवा नः। सपत्नहा नो अभिमातिजिच्च स्वे गये
 जागृह्यप्रयुच्छन्। इहैवाग्ने अधि धारया रयिं मा त्वा नि
 क्रन्पूर्वचितो निकारिणः। क्षत्रमग्ने सुयममस्तु तुभ्यमुपसत्ता वर्धतां
 ते अनिष्टृतः। क्षत्रेणाग्ने स्वायुः स९ रभस्व मित्रेणाग्ने मित्रधेये
 यतस्व। सजातानाम्मध्यमस्था एधि राज्ञामग्ने विहव्यो दीदिहीह।
 अति (२६)

निहो अति स्निधोऽत्यचित्तिमत्यरातिमग्ने। विश्वा ह्यग्ने
 दुरिता सहस्वाथास्मभ्य९ सहवीरा९ रयिं दाः। अनाधृष्यो
 जातवेदा अनिष्टृतो विराडग्ने क्षत्रभृद्दीदिहीह। विश्वा आशाः
 प्रमुञ्चन्मानुषीर्भियः शिवाभिरद्य परि पाहि नो वृधे। बृहस्पते
 सवितर्बोधयैन९ स९ शितं चिथ्सन्तरा९ स९ शिंशाधि।
 वर्धयैनम्महते सौभगाय (२७)

विश्व एनमनु मदन्तु देवाः। अमुत्रभूयादध यद्यमस्य बृहस्पते
 अभिशस्तेरमुञ्चः। प्रत्यौहतामश्विना मृत्युमस्माद्देवानामग्ने भिषजा
 शचीभिः। उद्वयं तमसस्परि पश्यन्तो ज्योतिरुत्तरम्। देवं देवत्रा

सूर्यमगन्म ज्योतिरुत्तमम्॥ (२८)

इमे शिवो अग्नेऽति सौभगाय चतुस्त्रिंशच्च॥ [७]

ऊर्ध्वा अस्य समिधो भवन्त्यूर्ध्वा शुक्रा शोचींष्यग्नेः।
द्युमत्तमा सुप्रतीकस्य सूनोः। तनूनपादसुरो विश्ववेदा देवो देवेषु
देवः। पथ आनक्ति मध्वा घृतेन। मध्वा यज्ञं नक्षसे प्रीणानो
नराशंसो अग्ने। सुकृद्देवः संविता विश्ववारः। अच्छायमेति
शर्वसा घृतेनेडानो वह्निर्ममसा। अग्निं सुचो अध्वरेषु प्रयथ्सु।
स यक्षदस्य महिमानमग्नेः सः (२९)

ई मन्द्रासु प्रयसः। वसुश्चेतिष्ठो वसुधातमश्च। द्वारो देवीरन्वस्य
विश्वे व्रता ददन्ते अग्नेः। उरुव्यचंसो धाम्ना पत्यमानाः। ते अस्य
योषणे दिव्ये न योनावुषासानक्ता। इमं यज्ञमवतामध्वरं नः। दैव्या
होतारावूर्ध्वमध्वरं नोऽग्नेर्जिह्वामभि गृणीतम्। कृणुतं नः स्विष्टिम्।
तिस्रो देवीर्बर्हिरेदं सदन्तिवडा सरस्वती (३०)

भारती। मही गृणाना। तन्नस्तुरीपमद्भुतं पुरुक्षु त्वष्टा
सुवीरम्। रायस्पोषं विष्यंतु नाभिर्मस्मे। वनस्पतेऽव सृजा
रराणस्त्मना देवेषु। अग्निर्हव्यं शमिता सूदयाति। अग्ने स्वाहा
कृणुहि जातवेद इन्द्राय हव्यम्। विश्वे देवा हविरिदं जुषन्ताम्।
हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत्। स
दाधार पृथिवीं द्याम् (३१)

उ॒तेमां क॒स्मै दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ वि॒धेम। यः प्रा॑ण॒तो नि॑मिष॒तो
म॑हि॒त्वैक॒ इ॒द्राजा॒ जग॑तो ब॒भूव॑। य ई॒शे अ॒स्य द्वि॒पद॑श्चतु॒ष्पदः॑
क॒स्मै दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ वि॒धेम। य आ॑त्म॒दा ब॑ल॒दा यस्य॑ वि॒श्व
उ॒पास॑ते प्र॒शिषं॑ यस्य॑ दे॒वाः। यस्य॑ छा॒यामृ॑तं यस्य॑ मृ॒त्युः क॒स्मै
दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ वि॒धेम। यस्ये॒मे हि॒मव॑न्तो म॒हि॒त्वा यस्य॑ स॒मु॒द्रं
र॒सया॑ स॒ह (३२)

आ॒हुः। यस्ये॒माः प्र॒दि॒शो यस्य॑ बा॒हू क॒स्मै दे॒वाय॑ ह॒विषा॑
वि॒धेम। यं क्र॑न्द॒सी अ॒वसा॑ तस्त॒भाने॑ अ॒भ्यै॒क्षेता॑म्मन॒सा रे॒ज॒माने॑।
यत्रा॑धि॒ सूर॒ उ॒दि॒तौ व्ये॒ति क॒स्मै दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ वि॒धेम। येन॑
द्यौरु॒ग्रा पृ॑थि॒वी च॑ दृ॒ढे येन॑ सु॒वः स्त॒भितं॑ येन॑ ना॒कः। यो
अ॒न्तरि॑क्षे रज॒सो वि॒मानः॑ क॒स्मै दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ वि॒धेम। आपो॑
ह॒ यन्म॑ह॒तीर्वि॒श्वम् (३३)

आ॒य॒न्दक्षं॑ दधा॒ना ज॒नय॑न्तीर॒ग्निम्। ततो॑ दे॒वानां॑
नि॒रव॑र्त॒तासु॑रे॒कः क॒स्मै दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ वि॒धेम। यश्चि॒दापो॑
महि॒ना प॒र्यप॑श्य॒द्वक्षं॑ दधा॒ना ज॒नय॑न्तीर॒ग्निम्। यो दे॒वेष्व॑धि॒ दे॒व
ए॒क आ॑सी॒त्क॒स्मै दे॒वाय॑ ह॒विषा॑ वि॒धेम॥ (३४)

अ॒ग्नेः स सर॑स्वती॒ द्यां स॒ह वि॒श्वश्चतु॑स्त्रि॒हं श॒श्व॥ [८]

आकू॑तिम॒ग्निम्प्र॒युज॑ꣳ स्वाहा॒ मनो॑ मे॒धाम॒ग्निम्प्र॒युज॑ꣳ स्वाहा॑
चि॒त्तं वि॒ज्ञात॑म॒ग्निम्प्र॒युज॑ꣳ स्वाहा॑ वा॒चो वि॒धृति॑म॒ग्निम्प्र॒युज॑ꣳ स्वाहा॑

प्रजापतये मनवे स्वाहाग्रये वैश्वानराय स्वाहा विश्वे देवस्य नेतुर्मर्तो
 वृणीत सख्यं विश्वे राय इषुध्यसि द्युम्नं वृणीत पुष्यसे स्वाहा
 मा सु भित्था मा सु रिषो दृहस्व वीडयस्व सु। अम्ब धृष्णु
 वीरयस्व (३५)

अग्निश्चेदं करिष्यथः। दृहस्व देवि पृथिवि स्वस्तय आसुरी
 माया स्वधया कृतासि। जुष्टं देवानामिदमस्तु हव्यमरिष्टा
 त्वमुदिहि यज्ञे अस्मिन्। मित्रेतामुखां तपैषा मा भेदि। एतान्ते
 परि ददाम्यभित्त्यै। द्वन्नः सर्पिरासुतिः प्रलो होता वरेण्यः।
 सहसस्पुत्रो अद्भुतः। परस्या अधि संवतोऽवरा५ अभ्या (३६)

तर। यत्राहमस्मि ता५ अंवा परमस्याः परावतो रोहिदंश्च इहा
 गंहि। पुरीष्यः पुरुप्रियोऽग्ने त्वं तरा मृधः। सीद त्वं मातुरस्या
 उपस्थे विश्वान्यग्ने वयुनानि विद्वान्। मैनामर्चिषा मा तपसाभि
 शूशुचोऽन्तरस्या५ शुक्रज्योतिर्वि भाहि। अन्तरंग्रे रुचा त्वमुखायै
 सदेने स्वे। तस्यास्त्व५ हरसा तपञ्जातवेदः शिवो भवा शिवो
 भूत्वा मह्यमग्नेऽथो सीद शिवस्त्वम्। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः
 स्वां योनिमिहासदः॥ (३७)

वीरयस्वा तपन्वि५शतिश्च॥ [९]

यदग्ने यानि कानि चा ते दारूणि दध्मसि। तदस्तु तुभ्यमिद्धृतं
 तज्जुषस्व यविष्ठ। यदत्युपजिह्विका यद्वम्रो अंतिसर्पति। सर्वं तदस्तु

ते घृतं तज्जुषस्व यविष्ठम्। रात्रिं॑ रात्रिमप्रयावम्भरन्तोऽश्वायेव तिष्ठते
घासमस्मै। रायस्पोषेण॑ समिषा मदन्तोऽग्रे॒ मा ते॒ प्रतिवेशा॑ रिषाम।
नाभां॑ (३८)

पृथिव्याः॑ समिधानमग्निः॑ रायस्पोषाय॑ बृहते हवामहे।
इरम्मदम्बृहदुक्थं॑ यजत्रं॑ जेतारमग्निं॑ पृतनासु सासहिम्। याः सेना॑
अभीत्वरीराव्याधिनीरुगणा॑ उत। ये स्तेना॑ ये च तस्करास्ताऽस्ते॑
अग्रेऽपि॑ दधाम्यास्ये॑। दष्ट्राभ्याम्मलिमूञ्जम्यैस्तस्कराः॑ उत।
हनूभ्याऽस्तेनान्भगवस्ताऽस्त्वं खाद॑ सुखादितान्। ये जनेषु॑
मलिम्लवः॑ स्तेनासस्तस्करा॑ वने॑। ये (३९)

कक्षे॑ष्वघायवस्ताऽस्ते॑ दधामि जम्भयोः। यो अस्मभ्यमरातीयाद्य॑
नो द्वेषते॑ जनः। निन्दाद्यो अस्मान् दिप्साच्च॑ सर्वं तम्मस्मसा॑
कुरु। सशितं॑ मे ब्रह्म सशितं॑ वीर्यं बलम्। सशितं॑ क्षत्रं
जिष्णु॑ यस्याहमस्मि॑ पुरोहितः। उदेषाम्बाहू॑ अतिरमुद्वर्च॑ उदू
बलम्। क्षिणोमि॑ ब्रह्मणामित्रानुन्नयामि॑ (४०)

स्वाः॑ अहम्। दृशानो॑ रुक्म उर्व्या व्यद्यौदुर्मर्षमायुः॑
श्रिये रुचानः॑। अग्निर्मृतो॑ अभवद्वयोभिर्यदेनं॑ द्यौरजनयत्सुरेताः॑।
विश्वा॑ रूपाणि॒ प्रति॑ मुञ्चते कविः प्रासावीद्भद्रं॑ द्विपदे॑ चतुष्पदे॑।
वि नाकमख्यत्सविता॑ वरेण्योऽनु॑ प्रयाणमुषसो॑ वि राजति॑।
नक्तोषासा॑ समनसा॑ विरूपे॑ धापयेते॑ शिशुमेकः॑ समीची॑। द्यावा॑
क्षामा॑ रुक्मः (४१)

अ॒न्तर्वि॑ भा॒ति दे॒वा अ॒ग्निं धा॑रयन्द्रवि॒णोदाः॑। सु॒पर्णो॑ऽसि
 ग॒रुत्मा॑त्रि॒वृत्ते॑ शिरो॑ गाय॒त्रं चक्षुः॑ स्तोमं॑ आ॒त्मा सामं॑ ते
 त॒नूर्वा॑मदे॒व्यम्बु॑ह॒द्रथ॑न्तरे प॒क्षौ य॑ज्ञाय॒ज्ञिय॑म्पुच्छं॒ छन्दा॑ऽस्य॒ङ्गानि॑
 धि॒ष्णि॒याः श॒फा यजू॑षि॒ नाम॑। सु॒पर्णो॑ऽसि ग॒रुत्मा॑न्दि॒वं गच्छ॑
 सु॒वं पत॑॥ (४२)

नाभा॒ वने॒ येन॑ यामि॒ क्षामा॑ रु॒क्मो॑ऽष्टात्रिं॑शच्च॥ [१०]

अग्ने॒ यं य॒ज्ञम॑ध्व॒रं वि॒श्वतः॑ परि॒भूर॑सि। स इ॒द्दे॒वेषु॑ गच्छति।
 सोम॒ यास्ते॑ मयो॒भुव॑ ऊ॒तयः॑ सन्ति॒ दा॒शुषे॑। ताभि॒र्नोऽवि॑ता भ॒व।
 अ॒ग्निर्मूर्धा॑ भुवः। त्वं नः॑ सोम॒ या ते॒ धामा॑नि। तथ्स॑वि॒तुर्व॑र॒ण्यम्भ॑र्गो
 दे॒वस्य॑ धीमहि। धियो॒ यो नः॑ प्रचो॒दया॑त्। अचि॑त्ती॒ यच्च॑कृ॒मा दै॒व्ये
 जने॑ दी॒नैर्द॑क्षेः प्रभू॑ती पू॒रुष॑त्वता॑। (४३)

दे॒वेषु॑ च सवि॒त॒र्मानु॑षेषु च त्वं नो॒ अत्र॑ सु॒वता॑दना॒गसः॑।
 चो॒दयि॑त्री सूनृ॒तानां॑ चे॒तन्ती॑ सु॒मती॑नाम्। य॒ज्ञं द॑धे॒ सर॑स्वती।
 पा॒वीर॑वी क॒न्या चि॒त्रायुः॑ सर॑स्वती वी॒रप॑त्नी धि॒यं धा॑त्।
 ग्रा॒भि॒रच्छि॑द्रं श॒रणं॑ स॒जोषा॑ दुरा॒ध॒र्षं गृ॑ण॒ते शर्म॑ य॒सत्।
 पू॒षा गा॑ अ॒न्वे॑तु नः पू॒षा र॑क्ष॒त्वर्व॑तः। पू॒षा वाज॑स॒नोतु॑ नः।
 शु॒क्रं ते॑ अ॒न्यद्य॑ज॒तं ते॑ अ॒न्यत् (४४)

वि॒षु॒रूपे॑ अ॒ह॒नी द्यौ॑रि॒वासि॑। वि॒श्वा हि मा॒या अ॒व॑सि स्वधा॒वो

भ॒द्रा ते॑ पू॒षन्नि॒ह रा॒तिर॑स्तु। ते॑ऽव॒र्धन्त॒ स्वत॑वसो महि॒त्व॒ना नाक॑
त॒स्थुरु॒रु च॑क्रिरे॒ सदे॑ः। विष्णु॑र्य॒द्धाव॒द्वृष॑णम्मद॒च्युतं॑ वयो॒ न सी॑द॒न्नधि॑
ब॒र्हिषि॑ प्रि॒ये। प्र चि॒त्रम॑र्कं गृ॒ण॒ते तु॒राय॑ मा॒रुता॑य॒ स्वत॑वसे
भ॒रध्व॑म्। ये सहा॑सि॒ सह॑सा॒ सह॑न्ते (४५)

रेज॑न्ते अ॒ग्रे पृ॒थि॒वी म॒खेभ्यः॑। वि॒श्वे दे॒वा वि॒श्वे दे॒वाः। द्यावा॑
नः पृ॒थि॒वी इ॒मं सि॒ध्रम॑द्य दि॒विस्पृ॑शम्। य॒ज्ञं दे॒वेषु॑ यच्छ॒ताम्।
प्र पू॒र्व॒जे पि॒तरा॒ नव्य॑सीभिर्गी॒र्भिः कृ॑णुध्व॒सदे॑ने ऋ॒तस्य॑। आ
नो॑ द्यावापृथि॒वी दै॒व्येन॒ जने॑न यात॒म्महि॑ वा॒ वरू॑थम्। अ॒ग्निं
स्तोमे॑न बोधय॒ समि॑धा॒नो अम॑र्त्यम्। ह॒व्या दे॒वेषु॑ नो दधत्। स
ह॒व्य॒वाडम॑र्त्य उ॒शि॒गदू॑तश्चनो॒हितः॑। अ॒ग्नि॒र्धिया॑ समृ॒ण्वति॑। शं नो॑
भवन्तु॒ वाजे॑वाजे॥ (४६)

पू॒रुष॒त्वता॑ यज॒तन्ते॑ अ॒न्यत्सह॑न्ते॒ चनो॑हितोऽद्यौ च॥ [११]

विष्णोः॒ क्रमो॑ऽसि दि॒वस्प॑र्यन्न॒प॒तेऽपे॑त॒ समि॑तं॒ या जा॒ता मा नो॑
हि॒सी॒द्धुवा॑ऽस्यादि॒त्यङ्ग॑र्भमिन्द्रा॒ग्नी रोच॑नैका॒दश॑॥ [१२]

विष्णो॑रस्मिन् ह॒व्येति॑ त्वाऽहं धी॒तिभि॑र॒होत्रा॑ अ॒ष्टाच॑त्वारि॒ंशत्॥४८॥ विष्णोः॒ क्रमो॑ऽसि स त्वन्नो॑
अग्रे॥

॥द्वितीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे द्वितीयः प्रश्नः॥

विष्णोः॒ क्रमो॑ऽस्यभिमातिहा गा॒यत्रं॑ छन्द॒ आ रो॑ह पृथि॒वीम॑नु वि क्रमस्व॒ निर्भ॑क्तः स यं द्विष्णो
विष्णोः॒ क्रमो॑ऽस्यभि॒शस्ति॑हा त्रैष्टु॒भं छन्द॒ आ रो॑हान्तरि॒क्षम॑नु वि क्रमस्व॒ निर्भ॑क्तः स यं द्विष्णो विष्णोः॒

क्रमोऽस्यरातीयतो हन्ता जागतं छन्द आ रोह दिवमनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोः (१)

क्रमोऽसि शत्रूयतो हन्तानुष्टुभं छन्द आ रोह दिशोऽनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मः। अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्विरुधः समञ्जत्र। सद्यो जज्ञानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः। अग्नेऽयावर्तित्रभि न आ वर्तस्वायुषा वर्चसा सन्या मेधया प्रजया धनेन। अग्ने (२)

अङ्गिरः शतं तै सन्त्वावृतः सहस्रं त उपावृतः। तासाम्पोषस्य पोषेण पुनर्नो नष्टमा कृधि पुनर्नो रयिमा कृधि। पुनरूर्जा नि वर्तस्व पुनरग्र इषायुषा। पुनर्नः पाहि विश्वतः। सह रय्या नि वर्तस्वाग्ने पिबन्स्व धारया। विश्वप्स्वित्रया विश्वतस्परि। उदुत्तमं वरुण पाशंमस्मदवाधमम् (३)

वि मध्यम् श्रथाया। अथा व्यमादित्य व्रते तवानांगसो अदितये स्याम। आ त्वाहार्षमन्तरंभूर्भुवस्तिष्ठा- विंचाचलिः। विशंस्त्वा सर्वा वाञ्छन्त्वस्मिन्नाष्टमधि श्रया अग्ने बृहन्नृपसामूध्वो अस्थान्निर्जग्मिवान्तमसो ज्योतिषागात्। अग्निर्भानुना रुशता स्वङ्ग आ जातो विश्वा सद्यान्यप्राः। सीद त्वं मातुरस्याः (४)

उपस्थे विश्वान्यग्ने व्युनानि विद्वान्। मैनामर्चिषा मा तपसाभि शूशुचोऽन्तरस्यां शुक्रज्योतिर्वि भांहि। अन्तरग्ने रुचा त्वमुखायै सदेने स्वे। तस्यास्त्वहं हरसा तपञ्जातवेदः शिवो भवा शिवो भूत्वा मह्यमग्नेऽयौ सीद शिवस्त्वमा। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वं योनिमिहासदः। ह॑सः शुचिपद्वसुरन्तरिक्षसद्धाता वेदिपदतिथिर्दुरोणसत्। नृपद्वरसदृतसद्योमसदब्जा गोजा ऋतुजा अद्रिजा ऋतम्बृहत्॥ (५)

दिवमनु वि क्रमस्व निर्भक्तः स यं द्विष्मो विष्णोर्धनेनाग्नेऽधममस्याः शुचिपथोऽंश च॥ [१]

दिवस्परि प्रथमं जज्ञे अग्निरस्मद्वितीयं परि जातवेदाः। तृतीयमप्सु नृमणा अजस्रमिन्धान एनं जरते स्वाधीः। विद्या तै अग्ने त्रेधा त्रयाणि विद्या ते सद्य विभृतं पुरुत्रा। विद्या ते नाम परमं गुहा यद्विद्या तमुध्मं यत आजगन्थ। समुद्रे त्वा नृमणा अपस्वन्तनृचक्षा ईधे दिवो अग्न ऊधत्र। तृतीयं त्वा (६)

रजसि तस्थिवाः संमृतस्य योनौ महिषा अहिन्वन्। अक्रन्ददग्निः स्तनयन्निव द्यौः क्षामा रेरिहद्विरुधः समञ्जत्र। सद्यो जज्ञानो वि हीमिद्धो अख्यदा रोदसी भानुना भात्यन्तः। उशिक्षावको अरतिः सुमेधा मर्तव्यश्चिरमृतो निधायि। इयति धूममरुपम्भरिभ्रदुच्छुक्लेण शोचिषा द्यामिनक्षत्। विश्वस्य केतुर्भुवनस्य गर्भ आ (७)

रोदसी अपृणाञ्जायमानः। वीडुं चिदद्रिमभिनत्परायञ्जना यदग्निमयजन्त पञ्च। श्रीणामुदारो धरुणो रयीणाम्मनीषाणाम्पार्षणः सोमगोपाः। वसोः सूनुः सहसो अप्सु राजा वि भात्यग्र उपसामिधानः। यस्तै अद्य कृणवद्ब्रशोचेऽपूपं देव घृतवन्तमग्ने। प्र तं नय प्रतरां वस्यो अच्छाभि द्युम्नं देवभक्तं यविष्ठ। आ (८)

तम्भज सौश्रवसेष्वग्न उक्थउक्थ आ भज शस्यमाने। प्रियः सूर्य प्रियो अग्ना भवात्युज्जातेन भिनददुञ्जनिवैः। त्वामग्ने यजमाना अनु द्यून् विश्वा वसूनि दधिरे वार्याणि। त्वया सह द्रविणमिच्छमाना ब्रज गोमन्तमुशिजो वि वव्रुः। दृशानो रुक्म उर्व्या व्यद्यौदुर्मरुमायुः श्रिये रुचानः। अग्निमृतो अभवद्वयोर्भियदेन

द्यौरजनयथ्सुरतः॥ (९)

तृतीये॑ त्वा॒ गर्भ॑ आ य॒विष्टा॑ यच्च॒त्वारि॑ च॥ _____ [२]

अन्नपतेऽन्नस्य नो देह्यनमीवस्यं शुष्मिणः। प्रप्रदातारं तारिष ऊर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे। उदं त्वा विश्वे देवा अग्रे भरन्तु चित्तिभिः। स नो भव शिवतमः सुप्रतीको विभावंसु। प्रदंष्ट्रे ज्योतिष्मान् याहि शिवेभिर्चिभिस्त्वम्। बृहद्विर्भानुभिर्भासन्मा हिंसीस्तनुवां प्रजाः। समिधाग्निं दुवस्यत घृतेर्बाधयतातिथिम्। आ (१०)

अस्मिन् हव्या जुहोतन। प्रप्रायमग्निर्भरतस्यं शृण्वे वि यथसूर्यो न रोचते बृहद्भाः। अभि यः पूरुम् पृतनासु तस्थौ दीदाय दैव्यो अतिथिः शिवो नः। आपो देवोः प्रति गृह्णीत भस्मेतथ्योने कृणुध्वं सुरभावं लोके। तस्मै नमन्तां जनयः सुपत्नीमतिव पुत्रम्बिभृता स्वेनम्। अपस्वग्रे सधिष्टव (११)

सौषधीरनुं रुध्यसे। गर्भे सञ्जायसे पुनः। गर्भो अस्थोपधीनां गर्भो वनस्पतीनाम्। गर्भो विश्वस्य भूतस्याग्रे गर्भो अपामंसि। प्रसद्य भस्मना योनिमपश्च पृथिवीमग्रे। सः सृज्यं मातृभिस्त्वं ज्योतिष्मान्यनुरासदः। पुनरासद्य सदनमपश्च पृथिवीमग्रे। शेषं मातुर्यथोपस्थेऽन्तरस्यां शिवतमः। पुनरूर्जा (१२)

नि वर्तस्व पुनरग्न इषायुषा। पुनरनः पाहि विश्वतः। सह रय्या नि वर्तस्वाग्रे पिन्वस्व धारया। विश्वस्मिन्नया विश्वतस्परि। पुनस्त्वादित्या रुद्रा वसवः समिन्धताम्पुनर्ब्रह्माणो वसुनीथ यज्ञैः। घृतेन त्वं तनुवं वर्धयस्व सत्याः संतु यजमानस्य कामाः। बोधा नो अस्य वचसो यविष्ट मंहिष्ठस्य प्रभृतस्य स्वधावः। पीर्यति त्वो अनु त्वो गृणाति वन्दारुस्ते तनुवं वन्दे अग्रे। स बोधि सूरिर्मघवां वसुदावा वसुपतिः। युयोध्यस्मद्वेषांसि॥ (१३)

आ तवोर्जाऽनु षोडश च॥ _____ [३]

अपंत वीतु वि चं सर्पतातो येऽत्र स्थ पुराणा ये च नूतनाः। अदादिदं यमोऽवसानं पृथिव्या अक्रन्निमम् पितरो लोकमस्मै। अग्नेर्भस्मास्यग्रेः पुरीषमसि संज्ञानमसि कामधरणम्भयि ते कामधरणम्भूयात्। सं या वः प्रियास्तनुवः सम्प्रिया हृदयानि वः। आत्मा वो अस्तु (१४)

सम्प्रियः सम्प्रियास्तनुवो मम। अयं सो अग्निर्यस्मिन्सोममिन्द्रः सुतं दधे जठरे वावशानः। सहस्रियं वाज्रमत्यं न सति। सस्रवान्मस्रस्तूयसे जातवेदः। अग्रे दिवो अर्णमच्छां जिगास्यच्छां देवा। ऊचिषे धिणिंया ये। याः परस्ताद्रोचने सूर्यस्य याश्चावस्तादुपतिष्ठन्त आपः। अग्रे यत्ते दिवि वर्चः पृथिव्यां यदोपधीषु (१५)

अप्सु वां यजत्र। येनान्तरिक्षमुर्वततन्ध त्वेषः स भानुरर्णवो नृचक्षाः। पुरीष्यासो अग्नयः प्रावणेभिः सजोषंसः। जुपन्ता हव्यमाहुतमनमीवा इषो महीः। इडामग्रे पुरुदंसं सनि गोः शंशत्तमं हवमानाय साध। स्यात्रः सुनुस्तनयो विजावाग्रे सा तं सुमतिभूत्वस्मे। अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन् (१६)

अग्र आ रोहाथां नो वर्धया रयिम्। चिदंसि तयां देवतयाङ्गिरस्वद्धुवा सीद परिचिदंसि तयां देवतयाऽङ्गिरस्वद्धुवा सीद लोकं पृण छिद्रं पृणाथां सीद शिवा त्वम्। इन्द्राग्नी त्वा बृहस्पतिरस्मिन् योनावसीषदन्न। ता अस्य सूर्यदोहसः सोमश्च श्रीणन्ति पृथ्रयः। जन्म देवानां विशस्त्रिष्वा रौचने दिवः॥ (१७)

अस्त्वोषधीषु जानन्नष्टाचत्वारिंशच्च॥ [४]

समितश्च सं कल्पेथाश्च समिधौ रोचिषू सुमनस्यमानौ। इषमूर्जमभि संवसानौ सं वाम्मनाश्चि सं ब्रता समु चित्तान्याकरम्। अग्ने पुरीष्याधिपा भवा त्वं नः। इषमूर्जं यजमानाय धेहि। पुरीष्यस्त्वमग्ने रयिमान्मुष्टिमाश्च अंसि। शिवाः कृत्वा दिशः सर्वाः स्वां योनिमिहासदः। भवंत नः समनसौ समौकसौ (१८)

अरेपसौ। मा यज्ञश्च हिंसिष्टं मा यज्ञपतिं जातवेदसौ शिवौ भवतमद्य नः। मातेवं पुत्रं पृथिवी पुरीष्यमग्निश्च स्वे योनावभारुखा। तां विश्वेदेवैरुक्तुभिः संविदानः प्रजापतिर्विश्वकर्मा वि मुञ्चतु। यदस्य पारे रजसः शुक्रं ज्योतिरजायत। तन्नः परस्पदति द्विपोऽग्ने वैश्वानर स्वाहा। नमः सु ते निरुक्ते विश्वरूपे (१९)

अयस्मयं वि चृता बन्धमेतम्। यमेन त्वं युम्यां संविदानोत्तमं नाकमधि रोहयेमम्। यतं देवी निरुक्तेरा बबन्ध दामं ग्रीवास्वविचर्त्यम्। इदं ते तद्वि प्याम्यायुषो न मध्यादथा जीवः पितुर्मद्धि प्रमुक्तः। यस्यांस्ते अस्याः क्रूर आसङ्गुहोम्येषाम्वन्धानामवसर्जनाय। भूमिरिति त्वा जनां विदुर्निरुक्तिः (२०)

इति त्वाहं परि वेद विश्वतः। असुन्वन्तमयंजमानमिच्छ स्तेनस्येत्यां तस्करस्यान्वेषि। अन्यमस्मदिच्छ सा तं इत्या नमो देवि निरुक्ते तुभ्यमस्तु। देवीमहं निरुक्तिं वन्दमानः पितेवं पुत्रं दसये वचोभिः। विश्वस्य या जायमानस्य वेद शिरःशिरः प्रति सूरि वि चष्टे। निवेशनः संगमनो वसूनां विश्वां रूपाभि चष्टे (२१)

शचीभिः। देव इव सविता सत्यधर्मन्द्रो न तस्थौ समरे पंथीनाम्। सं वरत्रा दधातन् निराहावान्कृणोतन। सिञ्चामहा अवटमुद्रिणं वयं विश्वाहादस्तमक्षितम्। निष्कृताहावमवटश्च सुवत्रश्च सुपेचनम्। उद्रिणश्च सिञ्चे अक्षितम्। सीरां युञ्जन्ति क्वयौ युगा वि तन्वते पृथक्। धीरां देवेषु सम्रया। युनक्त सीरा वि युगा तनोत कृते योनौ वपतेह (२२)

बीजम्। गिरा च श्रुष्टिः सभरः असन्नो नेदीय इध्मृण्यां पक्वमायत। लाङ्गलम्पवीरवश्च सुशेवश्च सुमतिथ्स्रः। उदित्कृषति गामविम्प्रफर्व्यं च पीवरीम्। प्रस्थावद्रथवाहनम्। शुनं नः फाला वि तुदन्तु भूमिश्च शुनं कीनाशां अभि यन्तु वाहान्। शुनम्पन्न्यो मधुना पयोभिः शुनांसीरा शुनमुस्मासु धत्तम्। कामं कामदुधे धुक्ष्व मित्राय वरुणाय च। इन्द्रायाग्नये पृष्ण ओषधीभ्यः प्रजाभ्यः। घृतेन सीता मधुना समक्ता विश्वेदेवैरनुमता मरुद्भिः। ऊर्जस्वती पयसा पिन्वमानास्मान्धसीते पयसाभ्याववृध्व॥ (२३)

समौकसौ विश्वरूपे विदुर्निरुक्तिरभि चष्ट इह मित्राय द्वाविंशतिश्च॥ [५]

या जाता ओषधयो देवेभ्यस्त्रियुगम्पुरा। मन्दामि बभ्रूणामहश्च शतं धामानि सप्त च। शतं वो अम्ब धामानि सहस्रेभ्यो रुहः। अथां शतक्रत्वो यूयमिमं मे अगदं कृतम्। पुष्पावतीः प्रसूवतीः फलिनीरफला

उत। अश्वां इव सजित्वरीर्वीरुधः पारयिष्णवः। ओषधीरिति मातरस्तद्धौ देवीरुपं ब्रुवे। रपांसि विघ्नतीरितं
रपः (२४)

चातर्यमानाः। अश्वत्थे वौ निषदंनम्यर्णे वौ वसतिः कृता। गोभाज इत्किलांसथ यत्सनवन्थ पूरुषम्।
यदहं वाजयन्निमा ओषधीरहस्तं आदधे। आत्मा यक्षमस्य नश्यति पुरा जीवगृभौ यथा। यदोषधयः संगच्छन्ते
राजानः समिताविवा। विप्रः स उच्यते भिषग्रक्षोहार्मावचातनः। निष्कृतिर्नाम वो माताथा यूयं स्थ सङ्कृतीः।
सुराः पंतत्रिणीः (२५)

स्थन यदामयति निष्कृत। अन्या वौ अन्यामवत्वन्यान्यस्या उपावत। ताः सर्वा ओषधयः संविदाना
इदम्मे प्रावता वचेः। उच्छुष्मा ओषधीनां गावो गोष्ठादिवेरते। धनं सनिष्यन्तीनामात्मानं तव पूरुष। अति
विश्वः परिष्ठाः स्तेन इव व्रजमंक्रमुः। ओषधयः प्राचुच्यवुर्यत् किं च तनुवां रपः। याः (२६)

तु आतस्थुरात्मानं या आविविशुः परुःपरुः। तास्ते यक्षं वि बाधन्तामुग्रो मध्यमशीरिव। साकं यक्षम्
प्र पंत श्येनेन किकिदीविना। साकं वातस्य ध्राज्यां साकं नश्य निहाकया। अश्वावतीं सौमवतीमूर्जयन्ती-
मुदोजसम्। आ विंथि सर्वा ओषधीरस्मा अंरिष्टतांतये। याः फलिनीर्या अंफला अंपुष्पा याश्च पुष्पिणीः।
बृहस्पतिप्रसूतास्ता नो मुञ्चन्त्वहंसः। याः (२७)

ओषधयः सोमराज्ञीः प्रविष्टाः पृथिवीमनु। तासां त्वमस्युत्तमा प्र णौ जीवातवे सुवा। अवपतन्तीरवदन्दिव
ओषधयः परि। यं जीवमश्रवांमहै न स रिष्याति पूरुषः। याश्चेदमुपशृण्वन्ति याश्च दूरं परांगताः। इह
संगत्य ताः सर्वा अस्मै सं दंत भेषजम्। मा वौ रिपत्खनिता यस्मै चाहं खनामि वः। द्विपच्चतुष्पदस्माकं
सर्वमस्त्वनांतुरम्। ओषधयः सं वदन्ते सोमै न सह राज्ञां। यस्मै करोति ब्राह्मणस्तं राजन्यारयामसि॥ (२८)

रपः पतत्रिणीर्या अहंसो याः खनामि वोऽष्टादश च॥ [६]

मा नो हिंसीञ्जनिता यः पृथिव्या यो वा दिवः सत्यधर्मा जजान। यश्चापश्चन्द्रा बृहतीर्जजान
कस्मै देवाय हविषा विधेम। अभ्यावर्तस्व पृथिवि यज्ञेन पर्यसा सह। वपां तै अग्निरिषितोऽवं सर्पतु।
अग्रे यत्ते शुकं यच्चन्द्रं यत्पूतं यद्यज्ञियम्। तद्देवेभ्यो भरामसि। इषमूर्जमहमित आ (२९)

दद ऋतस्य धाम्नो अमृतस्य योनैः। आ नो गोपुं विशत्वौषधीषु जहामि सेदिमनिंराममीवाम्। अग्रे
तव श्रवो वयो महिं भ्राजन्त्यर्चयौ विभावसो। बृहद्धानो शवंसा वाजमुक्थ्यं दधांसि दाशुषे कवे। इरज्यन्नग्रे
प्रथयस्व जन्तुभिर्ऋस्मे रायो अमर्त्य। स दर्शतस्य वपुषो वि राजसि पृणक्षि सानसि रयिम्। ऊर्जा
नपाञ्जातवेदः सुशुस्तिभिर्मन्दस्व (३०)

धीतिभिर्हितः। त्वे इषः सं दधुभूरिरेतसश्चित्रोतयो वामजाताः। पावकवर्चाः शुक्रवर्चा अनूनवर्चा
उदियरपि भानुना। पुत्रः पितरां विचरन्नुपावस्युभे पृणक्षि रोदसी। ऋतावांनम्महिषं विश्वचर्षणिमग्निं सुम्रायं
दधिरे पुरो जनाः। श्रुत्कर्णं सप्रथस्तं त्वा गिरा दैव्यम्मानुषा युगा। निष्कृतिरमध्वरस्य प्रचैतसं क्षयन्तं
राधसे महे। रातिम्भृगूणामुशिजं क्विक्रंतुं पृणक्षि सानसिम् (३१)

रयिम्। चितः स्थ परिचितं ऊर्ध्वचितः श्रयध्वं तया देवतयाङ्गिरस्वद् ध्रुवाः सीदत। आ प्यायस्व

समेतु ते विश्वतः सोमं वृष्णिंयम्। भवा वाजस्य सङ्गथे। सं ते पयांसि समुं यन्तु वाजाः सं वृष्णिंयान्यभिमातिषाहः। आप्यायमानो अमृताय सोम दिवि श्रवांस्युत्तमानि धिष्व॥ (३२)

आ मन्दस्व सानसिमेकान्नचत्वारिंशच्च॥ [७]

अभ्यंस्थाद्विश्वाः पृतना अरातीस्तदग्निराह तदु सोमं आह। बृहस्पतिः सविता तन्मं आह पुषा माधाभ्सुकृतस्यं लोके। यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्समुद्रादत वा पुरीषात्। श्येनस्यं पक्षा हरिणस्यं बाहू उपस्तुतं जनिम् ततै अर्वत्र। अपां पृष्ठमसि योनिर्ग्रेः समुद्रमभितः पिन्वमानम्। वर्धमानमहः (३३)

आ च पुष्करं दिवो मात्रया वरिणा प्रथस्व। ब्रह्मं जज्ञानम्रथमम्पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचौ वेन आवः। स बुध्न्या उपमा अस्य विष्टाः सतश्च योनिमसंतश्च विवः। हिरण्यगर्भः समवर्तताग्रं भूतस्यं जातः पतिरेकं आसीत्। स दाधार पृथिवीं द्यामुतेमां कस्मै देवाय हविषां विधेम। द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनुं (३४)

द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः। तृतीयं योनिमनु सञ्चरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनुं सप्त होत्राः। नमो अस्तु सपेभ्यो ये के च पृथिवीमनु। ये अन्तरिक्षे ये दिवि तेभ्यः सपेभ्यो नमः। यैऽदो रौचने दिवो ये वा सूर्यस्य रश्मिपुं। येषामप्सु सदः कृतं तेभ्यः सपेभ्यो नमः। या इपवो यातुधानानां ये वा वनस्पतीं रनु। ये वावटेषु शेरते तेभ्यः सपेभ्यो नमः॥ (३५)

महोऽनु यातुधानानामेकादश च॥ [८]

ध्रुवासि धरुणास्तुता विश्वकर्मणा सुकृता। मा त्वां समुद्र उद्वधीन्मा संपूर्णोऽव्यथमाना पृथिवीं दह। प्रजापतिस्त्वा सादयत पृथिव्याः पृष्ठे व्यचस्वतीम्रथस्वतीम्रथोऽसि पृथिव्यसि भूरसि भूमिरस्यदितिरसि विश्वधाया विश्वस्य भुवनस्य धर्त्री पृथिवीं यच्छ पृथिवीं दह पृथिवीं मा हिंसीर्विश्वेस्मै प्राणायानायां व्यानार्योदानायं प्रतिष्ठायै (३६)

चरित्रायाग्निस्त्वाभि पांतु मद्या स्वस्त्या छुर्दिषा शन्तमेनु तयां देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीद। काण्डात्काण्डात् प्ररोहन्ती परुषःपरुषः परि। एवा नो दूर्वे प्र तनु सहस्रेण शतेन च। या शतेन प्रतनोषि सहस्रेण विरोहसि। तस्यास्ते देवीष्टके विधेम हविषां वयम्। अपांढासि सहमाना सहस्वारांतीः सहस्वारातीयतः सहस्व पृतनाः सहस्व पृतन्यतः। सहस्रवीर्या (३७)

असि सा मां जिन्वा। मधु वातां ऋतायते मधुं क्षरन्ति सिन्धवः। माध्वीनः सन्त्वोपधीः। मधु नक्तमुतोषसि मधुमत्पार्थिवं रजः। मधु द्यौरस्तु नः पिता। मधुमात्रो वनस्पतिर्मधुमा अस्तु सूर्यः। माध्वीर्गावो भवन्तु नः। मही द्यौः पृथिवी च न इमं यज्जिम्मिमिक्षताम्। पिपूतां नो भरीमभिः। तद्विष्णोः परमम् (३८)

पदं सदां पश्यन्ति सूरयः। दिवी च क्षुराततम्। ध्रुवासि पृथिवि सहस्व पृतन्यतः। स्यूता देवेभिरमृतेनागाः। यास्तै अग्ने सूर्ये रुचं उद्यतो दिवमातवन्ति रश्मिभिः। ताभिः सर्वाभी रुचे जनाय नस्कृधि। या वो देवाः सूर्ये रुचो गोष्वश्वेषु या रुचः। इन्द्राग्नी ताभिः सर्वाभी रुचं नो धत्त बृहस्पते।

विराट् (३९)

ज्योतिरधारयत्साम्राड्योतिरधारयत्स्वराड्योतिरधारयत्। अग्रे युक्त्वा हि ये तवाश्वासो देव साधवः। अरं वहन्त्याशवः। युक्त्वा हि देवहूतमा९ अश्वा९ अग्रे रथीरिवा नि होतां पूर्यः संदः। द्रप्सश्चस्कन्द पृथिवीमनु द्यामिमं च योनिमनु यश्च पूर्वः। तृतीयं योनिमनु सञ्चरन्तं द्रप्सं जुहोम्यनु सप्त (४०)

होत्राः। अभूदिदं विश्वस्य भुवनस्य वाजिनमग्रेवैश्वानरस्य च। अग्निज्योतिषा ज्योतिष्मान्ब्रह्मो वर्चसा वर्चस्वान्। ऋचे त्वां रुचे त्वा समिधश्चवन्ति सरितो न धेनवः। अन्तरहृदा मनसा पूयमानाः। घृतस्य धारा अभि चाकशीमि। हिरण्ययो वेतसो मध्य आसाम्। तस्मिन्धुपर्णो मधुकृत्कुलायी भजन्नास्ते मधु देवताभ्यः। तस्यासते हरयः सप्त तीरं स्वधां दुहांना अमृतस्य धाराम्॥ (४१)

प्रतिष्ठायै सहस्रवीर्या परमं विराट्सप्त तीरं चत्वारि च॥_____ [९]

आदित्यं गर्भम्पयसा समञ्जससहस्रस्य प्रतिमां विश्वरूपम्। परि वृद्धिं हरसा माभि मृक्षः शतायुषं कृणुहि चीयमानः। इमं मा हिंसीद्विपादम्पशूना९ सहस्राक्ष मेध आ चीयमानः। मयुमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि पीदा। वातस्य धाजिं वरुणस्य नाभिमश्च जज्ञान९ सरिरस्य मध्यै। शिशुं नदीना९ हरिमाद्रिबुद्धमग्रे मा हिंसीः (४२)

परमे व्योमन्। इमं मा हिंसीरेकशफम्पशूनां कनिक्रदं वाजिनं वाजिनेषु। गौरमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि पीदा। अजंस्मिन्दमरुपम्भृण्यमग्निमीडे पूर्वचिंतौ नमोभिः। स पर्वभिर्ऋतुशः कल्पमानो गां मा हिंसीरदिति विराजम्। इमं९ समुद्रं९ शतधारमुध्मं व्यच्यमानम्भुवनस्य मध्यै। घृतं दुहांनामदिति जनायाग्रे मा (४३)

हिंसीः परमे व्योमन्। गव्यमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि पीदा। वरूत्रिं त्वष्टुर्वरुणस्य नाभिमवि जज्ञाना९ रजंसः परस्मात्। मही९ साहस्रीमसुरस्य मायामग्रे मा हिंसीः परमे व्योमन्। इमामूर्णायुं वरुणस्य मायां त्वचम्पशूनां द्विपदां चतुष्पदाम्। त्वष्टुः प्रजानां प्रथमं जनित्रमग्रे मा हिंसीः परमे व्योमन्। उष्ट्रमारण्यमनु (४४)

ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि पीदा। यो अग्निग्रेस्तपसोऽधि जातः शोचात्पृथिव्या उत वां दिवस्परि। येन प्रजा विश्वकर्मा व्यानद्वमग्रे हेडः परि ते वृणक्तु। अजा ह्यग्नेरजनिष्ट गर्भाध्वा वा अपश्यञ्जनितारमग्रे। तया रोहमायन्नुप मेध्यास्तया देवा देवतामग्रे आयन्। शरभमारण्यमनु ते दिशामि तेन चिन्वानस्तनुवो नि पीदा॥ (४५)

अग्रे मा हिंसीरग्रे मोष्टमारण्यमनु शरभं नव च॥_____ [१०]

इन्द्राग्नी रोचना दिवः परि वाजेषु भूषथः। तद्वं चेति प्र वीर्यम्। श्रथंद्वत्रमुत संनोति वाजुमिन्द्रा यो अग्नी सहूरी सपर्यातः। इरज्यन्तां वसव्यस्य भूरेः सहस्तमा सहसा बाजयन्ता। प्र चरषणिभ्यः पृतना हवेषु प्र पृथिव्या रिरिचाथे दिवश्च। प्र सिन्धुभ्यः प्र गिरिभ्यो महित्वा पेन्द्राग्नी विश्वा भुवनात्यन्या। मरुतो

यस्य हि (४६)

क्षयं पाथा दिवो विमहसः। स सुगोपातमो जनः। यज्ञैर्वा यज्ञवाहसो विप्रस्य वा मतीनाम्। मरुतः शृणुता हवम्। श्रियसे कम्भानुभिः सम्मिमिक्षिरे ते रश्मिभिस्त ऋक्भिः सुखादयः। ते वाशीमन्त इष्मिणो अभीरवो विद्रे प्रियस्य मारुतस्य धाम्नः। अवं ते हेड उदुत्तमम्। कया नश्चित्र आ भुवदुती सदावृधः सखा। कया शचिष्ठया वृता। (४७)

को अद्य युङ्क्ते धुरि गा ऋतस्य शिमीवतो भूमिनो दुरहणायून। आसन्निपून हृश्वसो मयोभून य एषाम् भृत्यामृणध्वस जीवात्। अग्रे नया देवानां शं नो भवन्तु वार्जेवाजो अपस्वंग्रे सधिष्ठव सौपधीरन् रुध्यसे। गर्भे सञ्जायसे पुनः। वृषां सोम द्युमां अंसि वृषां देव वृषव्रतः। वृषा धर्माणि दधिषे। इमं मे वरुण तत्त्वा यामि त्वं नो अग्रे स त्वं नो अग्रे॥ (४८)

हि वृता म एकादश च॥ _____ [११]

अपां त्वेमन्नयं पुरो भुवः प्राचीं ध्रुवक्षितिस्त्र्यविरन्द्राग्नी मा छन्द आशुस्त्रिवृदग्रेर्भागोऽस्येकयेयमेव सा याग्रे जातानुभिर्वृत्राणि त्रयोदश॥ _____ [१२]

अपां त्वेन्द्राग्नी इयमेव देवताता पद्विंशत्॥३६॥ अपां त्वेमन् हविषा वर्धनेन॥

॥तृतीयः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे तृतीयः प्रश्नः॥

अपां त्वेमन्त्सादयाम्यपां त्वोदन्त्सादयाम्यपां त्वा भस्मन्त्सादयाम्यपां त्वा ज्योतिषि सादयाम्यपां त्वायने सादयाम्यपणवे सदने सीद समुद्रे सदने सीद सलिले सदने सीदापां क्षयं सीदापां सधिषि सीदापां त्वा सदने सादयाम्यपां त्वा सधस्थे सादयाम्यपां त्वा पुरीषे सादयाम्यपां त्वा योनौ सादयाम्यपां त्वा पार्थसि सादयामि गायत्री छन्दस्त्रिष्टुप्छन्दो जगती छन्दोऽनुष्टुप्छन्दः पङ्क्तिश्छन्दः॥ (१)

योनौ पञ्चदश च॥ _____ [१]

अयम्युरो भुवस्तस्य प्राणो भौवायनो वसन्तः प्राणायनो गायत्री वासन्ती गायत्रियै गायत्रं गायत्रादपां शुरुपां शोस्त्रिवृत्तौ रथन्तरं रथन्तराद्वसिष्ठ ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया प्राणं गृह्णामि प्रजाभ्योऽयं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्य मनो वैश्वकर्माणं ग्रीष्मो मानसस्त्रिष्टुप्ग्रेष्मी त्रिष्टुभं ऐडमैडादन्तयामोऽन्तयामात् पञ्चदशः पञ्चदशाद्बृहद्बृहत्तो भरद्वाज ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया मनः (२)

गृह्णामि प्रजाभ्योऽयम्यश्वाद्विश्वव्यचास्तस्य चक्षुर्वैश्वव्यचसं वर्षाणि चाक्षुषाणि जगती वार्षी जगत्या

ऋक्षमृक्षमाच्छुक्रः शुक्रात्सप्तदशः सप्तदशाद्वैरूपं वैरूपाद्विश्वामित्रं ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्वया चक्षुर्गृह्णामि प्रजाभ्यं इदमुत्तराथमुवस्तस्य श्रोत्रं सौवः शरच्छौत्र्यनुष्टुप्छारद्यनुष्टुभः स्वारः स्वारान्मन्थी मन्थिनं एकविंश एकविंशद्वैराजं वैराजाञ्जमदग्निर्ऋषिः प्रजापतिगृहीतया (३)

त्वया श्रोत्रं गृह्णामि प्रजाभ्यं इयमुपरि मतिस्तस्यै वाङ्माती हेमन्तो वाच्यायनः पङ्क्तिर्हेमन्तो पङ्क्तौ निधनवन्निधनवत आग्रयण आग्रयणात्रिणवत्रयस्त्रिंशौ त्रिणवत्रयस्त्रिंशाभ्यां शक्ररैवते शांकरैवताभ्यां विश्वकर्मर्षिः प्रजापतिगृहीतया त्वया वाचं गृह्णामि प्रजाभ्यः॥ (४)

त्वया मनो जमदग्निर्ऋषिः प्रजापतिगृहीतया त्रिंशच्च॥ [२]

प्रार्ची दिशां वसन्त ऋतूनामग्निर्देवता ब्रह्म द्रविणं त्रिवृथस्तोमः स उ पञ्चदशवर्तनिस्त्रिविष्यः कृतमर्यानां पुरोवातो वातः सानंग ऋषिर्दक्षिणा दिशां ग्रीष्म ऋतूनामिन्द्रो देवता क्षत्रं द्रविणं पञ्चदशः स्तोमः स उ सप्तदशवर्तनिर्दित्यवाङ्मयस्त्रेतायां दक्षिणाद्वातो वातः सनातन ऋषिः प्रतीची दिशां वर्षा ऋतूनां विश्वे देवा देवता विद् (५)

द्रविणं सप्तदशः स्तोमः स उवेकविंशवर्तनिस्त्रिविथसो वयो द्वापरोऽयानाम्पश्चाद्वातो वातोऽहुभून् ऋषिर्दक्षिणा दिशां शरदृतूनामित्रावरुणो देवता पुष्टं द्रविणमेकविंशः स्तोमः स उ त्रिणवर्तनिस्तुर्व्याङ्मय आस्कन्दोऽयानामुत्तराद्वातो वातः पूज ऋषिर्धर्वा दिशां हेमन्तशिशिरावृतूनाम्बृहस्पतिर्देवता वर्चो द्रविणं त्रिणवः स्तोमः स उ त्रयस्त्रिंशवर्तनिः पृष्टवाद्योऽभिभूर्यानां विष्वग्वातो वातः सुपर्ण ऋषिः पितरः पितामहाः परेऽवरे ते नः पान्तु ते नोऽवन्त्वस्मिन्ब्रह्मन्नास्मिन्ऋत्रेऽस्यामाशिष्यस्याम्पुरोधायांस्मिन्कर्मन्त्रस्यां देवहूत्याम्॥ (६)

विद्वष्टवाङ्मयोऽष्टाविंशतिश्च॥ [३]

ध्रुवक्षितिर्ध्रुवयोनिरध्रुवासि ध्रुवं योनिमा सीद साध्या उख्यंस्य केतुम्रथमम्पुरस्तादक्षिनाध्वर्यू सांदयतामिह त्वा। स्वे दक्षे दक्षपितेह सीद देवत्रा पृथिवी बृहती रराणा। स्वासस्था तनुवा सं विशस्व पितेवैधि सूनव आ सुशेवाश्विनाध्वर्यू सांदयतामिह त्वा। कुलायिनी वसुमती वयोधा रयि नो वर्ध बहुलः सुवीरम। (७)

अपामति दुर्मतिम्बार्धमाना रायस्पोषे यज्ञपतिमाभजन्ती सुवर्धेहि यज्ञमानाय पोषमश्विनाध्वर्यू सांदयतामिह त्वा। अग्नेः पुरीषमसि देवयानी तां त्वा विश्वे अभि गृणन्तु देवाः। स्तोमपृष्टा घृतवतीह सीद प्रजावदस्मे द्रविणा यंजस्वाश्विनाध्वर्यू सांदयतामिह त्वा। दिवो मूर्धासि पृथिव्या नाभिर्विष्टम्भनी दिशामधिपली भुवनानाम्। (८)

ऊर्मिर्द्रप्सो अपामसि विश्वकर्मा त ऋषिर्श्विनाध्वर्यू सांदयतामिह त्वा। सजूर्ऋतुभिः सजूर्विधाभिः सजूर्वसुभिः सजूर् रुद्रेः सजूर्गदित्यैः सजूर्विश्वदैवैः सजूर्दैवैः सजूर्दैवैर्वयोनाधेरग्रयै त्वा वैश्वानरायाश्विनाध्वर्यू सांदयतामिह त्वा। प्राणं मे पाह्यपानं मे पाहि व्यानं मे पाहि चक्षुर्म उर्व्या वि भाहि श्रोत्रं मे

श्लोकयापस्विनौपंधीर्जिन्व द्विपात्पाहि चतुष्पादव द्विवो वृष्टिमेरय॥ (१)

सुवीरं भुवनानामुर्व्या सप्तदश च॥ [४]

अविर्वयस्त्रिष्टुप्छन्दो दित्युवाङ्मयो विराट्छन्दः पञ्चाविर्वयो गायत्री छन्दस्त्रिवृत्सो वयं उष्णिहा छन्दस्तुर्युवाङ्मयोऽनुष्टुप्छन्दः षष्ठुवाङ्मयो बृहती छन्द उक्षा वयः सुतोबृहती छन्द ऋषभो वयः ककुच्छन्दो धेनुर्वयो जगती छन्दोऽनुङ्गान् वयः पङ्क्तिश्छन्दो बस्तो वयो विवलं छन्दो वृष्णिर्वयो विशालं छन्दः पुरुषो वयस्तुन्द्रं छन्दो व्याघ्रो वयोऽनाधृष्टं छन्दः सिंहो वयश्छुदिश्छन्दो विष्टम्भो वयोऽधिपतिश्छन्दः क्षत्रं वयो मयदं छन्दो विश्वकर्मा वयः परमेष्ठी छन्दो मूर्धा वयः प्रजापतिश्छन्दः॥ (१०)

पुरुषो वयः षड्विंशतिश्च॥ [५]

इन्द्राग्री अव्यंथमानामिष्टकां दृहंतं युवम्। पृष्ठेन द्यावापृथिवी अन्तरिक्षं च वि बांधताम्। विश्वकर्मा त्वा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे व्यचस्वतीम्प्रथंस्वतीम्भास्वतीं सूरिमतीमा या द्याम्भास्या पृथिवीमोर्वन्तरिक्षमन्तरिक्षं यच्छान्तरिक्षं दृहन्तरिक्षं मा हिंसीर्विश्वस्मे प्राणायापानाय व्यानार्योदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय वायुस्त्वभि पांतु मृह्या स्वस्त्या छर्दिषां (११)

शन्तमेन तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सीदा राज्यसि प्राची दिग्विराडसि दक्षिणा दिख्सम्राडसि प्रतीची दिखस्वराडस्युर्दीची दिगधिपत्यसि बृहती दिगायुर्मे पाहि प्राणं मे पाह्यपानं मे पाहि व्यानं मे पाहि चक्षुर्मे पाहि श्रोत्रं मे पाहि मनो मे जिन्व वाचं मे पिन्वात्मानं मे पाहि ज्योतिर्मे यच्छ॥ (१२)

छर्दिषा पिन्व षट्॥ [६]

मा छन्दः प्रमा छन्दः प्रतिमा छन्दोऽस्त्रीविश्छन्दः पङ्क्तिश्छन्द उष्णिहा छन्दो बृहती छन्दोऽनुष्टुप्छन्दो विराट्छन्दो गायत्री छन्दस्त्रिष्टुप्छन्दो जगती छन्दः पृथिवी छन्दोऽन्तरिक्षं छन्दो द्यौश्छन्दः समाश्छन्दो नक्षत्राणि छन्दो मनश्छन्दो वाक्छन्दः कृपिश्छन्दो हिरण्यं छन्दो गौश्छन्दोऽजा छन्दोऽश्वश्छन्दः। अग्निर्देवता (१३)

वातो देवता सूर्यो देवता चन्द्रमा देवता वसवो देवता रुद्रा देवतादित्या देवता विश्वे देवा देवता मरुतो देवता बृहस्पतिर्देवतेन्द्रो देवता वरुणो देवता मूर्धासि राड्भुवासि धरुणां युञ्ज्यसि यमित्रीपे त्वोजं त्वां कृष्ये त्वा क्षेमाय त्वा यज्ञी राड्भुवासि धरणी धृत्र्यसि धरित्र्यायुपे त्वा वर्चसे त्वोजसे त्वा बलाय त्वा॥ (१४)

देवताऽऽयुपे त्वा षट्॥ [७]

आशुक्लिवृद्धान्तः पञ्चदशो व्योम सप्तदशः प्रतूर्तिरष्टादशस्तपो नवदशोऽभिवर्तः संविंशो धरुणं एकविंशो वर्चो द्वाविंशः सुम्भरणस्त्रयोविंशो योनिश्चतुर्विंशो गर्भाः पञ्चविंश ओजस्त्रिणवः क्रतुरेकत्रिंशः प्रतिष्ठा

त्रयस्त्रिंशो ब्रह्मस्य विष्टपं चतुस्त्रिंशो नाकः षट्त्रिंशो विवर्तोऽष्टाचत्वारिंशो धृत्रंश्चतुष्टोमः॥ (१५)

आशुः सप्तत्रिंशत्॥ [८]

अग्नेर्भागोऽसि दीक्षाया अपिपत्यं ब्रह्मं स्पृतं त्रिवृथस्तोम इन्द्रस्य भागोऽसि विष्णोराधिपत्यं क्षत्रं स्पृतम्पञ्चदशः स्तोमो नृचक्षसांभागोऽसि धातुराधिपत्यं जनित्रं स्पृतं सप्तदशः स्तोमो मित्रस्य भागोऽसि वरुणस्याधिपत्यं दिवो वृष्टिर्वाताः स्पृता एकविंशः स्तोमोऽदित्यै भागोऽसि पूष्ण आधिपत्यमोजः स्पृतं त्रिणवः स्तोमो वसूनाम्भागोऽसि (१६)

रुद्राणामाधिपत्यं चतुष्पाथस्पृतं चतुर्विंशः स्तोमं आदित्यानां भागोऽसि मरुतामाधिपत्यं गभीः स्पृताः पञ्चविंशः स्तोमो देवस्य सवितुर्भागोऽसि बृहस्पतेराधिपत्यं समीचीर्दशः स्पृताश्चतुष्टोमः स्तोमो यावानाम्भागोऽस्ययावानामाधिपत्यं प्रजाः स्पृताश्चतुस्त्रवारिंशः स्तोमं ऋभूणाम्भागोऽसि विश्वेषां देवानामाधिपत्यम्भूतं निशान्तं स्पृतं त्रयस्त्रिंशः स्तोमः॥ (१७)

वसूनां भागोऽसि षट्त्वारिंशच्च॥ [९]

एकयास्तुवत् प्रजा अंधीयन्त प्रजापतिरधिपतिरासीत्तिसृभिरस्तुवत् ब्रह्मांसृज्यत् ब्रह्मणस्पतिरधिपतिरासीत् पञ्चभिरस्तुवत् भूतान्यंसृज्यन्त भूतानाम्पतिरधिपतिरासीत्सप्तभिरस्तुवत् सप्तर्षयोऽसृज्यन्त धाताधिपतिरासीन्नवभिरस्तुवत् पितरोऽसृज्यन्तादितिरधिपत्यासीदेकादशभिरस्तुवत्तर्वांसृज्यन्तार्तवोऽधिपतिरासीत् त्रयोदशभिरस्तुवत् मासां असृज्यन्त संवत्सरोऽधिपतिः (१८)

आसीत्पञ्चदशभिरस्तुवत् क्षत्रमंसृज्यतेन्द्रोऽधिपतिरासीत्सप्तदशभिरस्तुवत् पशवोऽसृज्यन्त बृहस्पतिरधिपतिरासीन्नवदशभिरस्तुवत् शूद्रार्यवंसृज्येतामहोरात्रे अधिपत्नी आस्तामेकविंशत्यास्तुवतैकशफाः पशवोऽसृज्यन्त वरुणोऽधिपतिरासीन्नयोविंशत्यास्तुवत् क्षुद्राः पशवोऽसृज्यन्त पूषाधिपतिरासीत्पञ्चविंशत्यास्तुवतारुणः पशवोऽसृज्यन्त वायुरधिपतिरासीत्सप्तविंशत्यास्तुवत् द्यावापृथिवी वि (१९)

ऐतां वसवो रुद्रा आदित्या अनु व्यायन्तेषामाधिपत्यमासीन्नवविंशत्यास्तुवत् वनस्पतयोऽसृज्यन्त सोमोऽधिपतिरासीदेकत्रिंशतास्तुवत् प्रजा असृज्यन्त यावानां चायावानां चाधिपत्यमासीन्नयस्त्रिंशतास्तुवत् भूतान्यंशाम्यन्प्रजापतिः परमेष्ठ्यधिपतिरासीत्॥ (२०)

सं वत्सरोऽधिपतिर्वि पञ्चत्रिंशच्च॥ [१०]

इयमेव सा या प्रथमा व्यौच्छदन्तरस्यां चरति प्रविष्टा। वधूर्जजान नवगङ्गनित्री त्रयं एनाम्महिमानः सचन्ते॥ छन्दस्वती उपसा पेपिशाने समानं योनिमनुं सुश्चरन्ती। सूर्यपत्नी वि चरतः प्रजान्ती केतुं कृण्वाने अजरे भूरिरेतसा॥ ऋतस्य पन्थामनुं तिस्र आगुम्भयो घर्मासो अनु ज्योतिषांगुः। प्रजामेका रक्षत्यूर्जमेका (२१)

व्रतमेका रक्षति देवयूनाम्॥ चतुष्टोमो अभवद्वा तुरीयां यज्ञस्यं पक्षावृषयो भवन्ती। गायत्रीं त्रिष्टुभं जगतीमनुष्टुभं बृहदकं युञ्जानाः सुवराभरन्निदम्॥ पञ्चभिर्धाता वि दधाविद यत्तासां स्वसृजनयत्पञ्चपञ्च।

तासाम् यन्ति प्रयवेण पञ्च नानां रूपाणि क्रतवो वसानाः॥ त्रिंशत्स्वसारं उपं यन्ति निष्कृतं संमानं
केतुम्रतिमुञ्चमानाः। (२२)

ऋतूस्तन्वते कवयः प्रजानतीर्मध्येछन्दसः परि यन्ति भास्वतीः। ज्योतिष्मती प्रति मुञ्चते नभो रात्रीं
देवी सूर्यस्य व्रतानि। वि पश्यन्ति पशवो जायमाना नानारूपा मातुरस्या उपस्थैः। एकाष्टका तपसा तप्यमाना
जजानु गर्भम्महिमानमिन्द्रम्। तेन दस्यून्व्यसहन्त देवा हुन्तासुराणामभवच्छचीभिः। अनानुजामनुजाम्मामकर्त
सत्यं वदन्त्यन्विच्छ एतत्। भूयासम् (२३)

अस्य सुमतौ यथा यूयमन्या वों अन्यामति मा प्र युक्त। अभूममं सुमतौ विश्ववेदा आष्ट
प्रतिष्ठामविदद्धि गाधम्। भूयासमस्य सुमतौ यथा यूयमन्या वों अन्यामति मा प्र युक्त। पञ्च व्युष्टिरनु
पञ्च दोहा गां पञ्चनाम्रीमृतवोऽनु पञ्च। पञ्च दिशः पञ्चदशेन कृताः संमानमूर्ध्वरिभि लोकमेकम् (२४)

ऋतस्य गर्भः प्रथमा व्युपुष्यपामेका महिमानंम्बिभर्ति। सूर्यस्यैका चरति निष्कृतेषु घर्मस्यैका सवितेका
नि यच्छति। या प्रथमा व्योच्छ्रत्सा धेनुरभ्वद्यमे। सा नः पर्यस्वती धुक्ष्वेत्तरामुत्तरां समाम्। शुक्ररपभा
नभसा ज्योतिषागां द्विश्रूपा शबलीरग्निकेतुः। समानमर्थं स्वप्स्यमाना विभ्रती जरामंजर उप आगाः।
ऋतूनाम्पत्नीं प्रथमेयमागादहं नेत्री जनित्री प्रजानाम्। एकां सती बहूधोषो व्युच्छस्यजीर्णा त्वं जरयसि
सर्वमन्यत॥ (२५)

ऊर्जमेकां प्रतिमुञ्चमाना भूयासमेकं पत्येकान्नविंशतिश्च॥ [११]

अग्ने जातान्म गुंदा नः सपबान्मत्यजाताज्ञातवेदो नुदस्व। अस्मे दीदिहि सुमना अहंइन्तव स्या
शर्मन्निवरूथ उद्वित्। सहसा जातान्म गुंदा नः सपबान्मत्यजाताज्ञातवेदो नुदस्व। अग्निं नो ब्रूहि सुमनस्यमानो
वयं स्याम प्र गुंदा नः सपबान्। चतुश्चत्वारिंशः स्तोमो वर्चो द्रविणं पौडशः स्तोम ओजो द्रविणं
पृथिव्याः पुरीषमसि (२६)

अप्सो नाम। एवश्छन्दो वरिवश्छन्दः शम्भूश्छन्दः परिभूश्छन्दः आच्छछन्दो मनश्छन्दो व्यचश्छन्दः
सिन्धुश्छन्दः समुद्रं छन्दः सलिलं छन्दः संयच्छन्दो वियच्छन्दो बृहच्छन्दो रथन्तरं छन्दो निकायश्छन्दो
विवधश्छन्दो गिरश्छन्दो भ्रजश्छन्दः सृष्ट्यच्छन्दोऽनुष्टुप्छन्दः ककुच्छन्दस्त्रिककुच्छन्दः काव्यं छन्दोऽङ्गुपं छन्दः (२७)

पदपङ्क्तिश्छन्दोऽक्षरपङ्क्तिश्छन्दो विष्टारपङ्क्तिश्छन्दः क्षुरो भृज्वाञ्छन्दः प्रच्छछन्दः पक्षश्छन्द एवश्छन्दो
वरिवश्छन्दो वयश्छन्दो वयस्कृच्छन्दो विशालं छन्दो विष्णोश्छन्दश्छुदिश्छन्दो दूरोहणं छन्दस्तन्द्रं छन्दोऽङ्गाङ्कं
छन्दः॥ (२८)

अस्यङ्कुपञ्छन्दस्त्रयस्त्रिंशच्च॥ [१२]

अग्निर्वृत्राणि जङ्घनद्रविणस्युर्विपन्यया। समिद्धः शुक्र आहुतः॥ त्वं सौमासि सत्पतिस्त्वं राजोत
वृत्रहा। त्वं भद्रो असि क्रतुः। भद्रा ते अग्ने स्वनीक सन्दग्धोरस्य सतो विपुणस्य चारुः। न यतं
शोचिस्तमसा वरन्त न ध्वस्मानस्तनुवि रेप आ धुः। भद्रं ते अग्ने सहसिन्न्रीकमुपाक आ रौचते

सूर्यस्य। (२९)

रुशद्दृशे दंदशे नक्त्या चिदरूक्षितं दृश आ रूपे अन्नम्। सैनानीकेन सुविदत्रो अस्मे यथा देवाः
आयजिष्ठः स्वस्ति। अदब्धो गोपा उत नः परस्पा अग्ने द्युमदुत रेवदिदाहि। स्वस्ति नो दिवो अग्ने
पृथिव्या विश्वायुर्धेहि यजथाय देवा यथसीमहि दिविजात प्रशस्तं तदस्मासु द्रविणं धेहि चित्रम्। यथा
होतर्मनुषः (३०)

देवताता यजेभिः सूनो सहसो यजांसि। एवानो अद्य संमना संमानानुशन्नं उशतो यक्षि देवान्॥
अग्निमीडे पुरोहितं यज्ञस्य देवमृत्विजम्। होतांर रत्नधातमम्॥ वृषा सोम द्युमाः अंसि वृषा देव वृषव्रतः।
वृषा धर्माणि दधिषे॥ सान्तपना इदं हविर्मरुतस्तज्जुष्टन। युष्माकोती रिंशादसः॥ यो नो मर्तो वसवो
दुरह्णायुस्तिरः सत्यानि मरुतः (३१)

जिषांसात्। द्रुहः पाशं प्रति स मुंघीष्ट तपिष्ठेन तपसा हन्तान् तम्। संवत्सरीणां मरुतः स्वर्का
उरुक्षयाः सर्गणा मानुषेषु। तैस्मत्पाशान् मृश्चन्त्वहंसः सान्तपना मंदिरा मादयिष्णवः। पिप्रीहि देवाः
उशतो यविष्ठ विद्वाः ऋतूः रक्तुपते यजेह। ये दैव्या ऋत्विजस्तेभिर्भग्ने त्वं होतृणामस्यायजिष्ठः। अग्ने
यद्य विशो अध्वरस्य होतुः पार्वक (३२)

शोचे वेष्टं हि यज्वा। ऋता यजांसि महिना वि यद्भूरहव्या वह यविष्ठ या तै अद्या अग्निना
रयिमश्रवतोपमेव दिवेदिवे। यशसं वीरवन्तमम्। गयस्फानो अमीवहा वंसुवित्युष्टिवर्धनः। सुमित्रः सोम नो
भवा गृहमेधासु आ गंत मरुतो मापं भूतन। प्रमुञ्चन्तो नो अहंसः। पूर्वाभिर्हि दंदाशिम शरद्विर्मरुतो
व्यम्। महोभिः (३३)

चरणौनाम्। प्र बुध्निया ईरते वो महांसि प्र णामानि प्रयज्यवस्तिरध्वम्। सहस्रियं दम्यम्भागमेतं
गृहमेधीयम्मरुतो जुषध्वम्। उप यमेति युवतिः सुदक्षं दोषा वस्तोरहविष्मती घृताची। उप स्वेनमरमतिर्वसूयुः।
इमो अग्ने वीततमानि हव्याजस्रो वक्षि देवतातिमच्छं। प्रति न ईं सुरभीणि वियन्तु। क्रीड वः शर्धो
मारुतमनुर्वाणं रथेशुभम्। (३४)

कणां अभि प्र गांयत। अत्यांसो न ये मरुतः स्वर्धो यक्षदृशो न शुभयन्त मर्याः। ते हर्म्येष्टाः
शिशवो न शुभ्रा वत्सासो न प्रक्रीडिनः पयोधाः। प्रेषामज्मेषु विथुरेवं रेजते भूमिर्यामेषु यद्ध युञ्जते शुभे।
ते क्रीडयो धुनयो भ्राजदृष्टयः स्वयं महित्वं पनयन्त धृतयः। उपह्वरेषु यदचिध्वं ययि वयं इव मरुतः
केन (३५)

चित्पथा। श्रोतन्ति कोशा उप वो रथेष्वा घृतमुक्षता मधुवर्णमर्चते। अग्निमग्निं हवीमभिः सदा
हवन्त विशपतिम्। हव्यवाहं पुरुप्रियम्। तं हि शश्वन्त ईडते सुचा देवं घृतश्रुतां। अग्निं हव्याय वोढवे।
इन्द्राग्नी रोचना दिवः श्रथद्वृत्रमिन्द्र वो विश्वतस्परिन्द्रं नरो विश्वकर्मन् हविषा वावृथानो विश्वकर्मन् हविषा

वर्धनेन॥ (३६)

सूर्यस्य मनुषो मरुतः पावक महोभी रथेशुभं केन षट्त्वारिंशच्च॥ [१३]

रश्मिरसि राज्यस्ययं पुरो हरिकेशोऽग्निर्मूर्धेन्द्राग्निभ्यां बृहस्पतिर्भूयस्कृदस्यग्नि
विश्वाषाद्वजापतिर्मनसा कृत्तिका मधुश्च समिद्दिशां द्वादश॥ [१४] रश्मिरसि प्रति
धेनुमसि स्तनयिबुसनिरस्यादित्यानां सप्तत्रिंशत्॥ ३७॥ रश्मिरसि को अद्य युङ्क्ते॥

॥चतुर्थः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे चतुर्थः प्रश्नः॥

रश्मिरसि क्षयाय त्वा क्षयं जिन्व प्रेतिरसि धर्माय त्वा धर्मं जिन्वान्वितिरसि दिवे त्वा दिवं
जिन्व संधिरस्यन्तरिक्षाय त्वान्तरिक्षं जिन्व प्रतिधिरसि पृथिव्ये त्वा पृथिवीं जिन्व विष्टम्भोऽसि वृष्टे त्वा
वृष्टिं जिन्व प्रवास्यहे त्वाहंजिन्वानुवासि रात्रियै त्वा रात्रिं जिन्वोशिरांसि (१)

वसुभ्यस्त्वा वसूञ्जिन्व प्रकेतोऽसि रुद्रेभ्यस्त्वा रुद्राञ्जिन्व सुदीतिरस्यादित्येभ्यस्त्वाऽऽदित्याञ्जिन्वौजो-
ऽसि पितृभ्यस्त्वा पितृञ्जिन्व तन्तुरसि प्रजाभ्यस्त्वा प्रजा जिन्व पृतनापाडंसि पशुभ्यस्त्वा पशूञ्जिन्व
रेवदस्योपंधीभ्यस्त्वोपंधीर्जिन्वाभिजिदंसि युक्तग्रावेन्द्राय त्वेन्द्रं जिन्वाधिपतिरसि प्राणायं (२)

त्वा प्राणं जिन्व यन्तास्यंपानायं त्वापानं जिन्व सृसर्पोऽसि चक्षुषे त्वा चक्षुर्जिन्व वयोधा असि
श्रोत्राय त्वा श्रोत्रं जिन्व त्रिवृदंसि प्रवृदंसि संवृदंसि विवृदंसि सरोहोऽसि नीरोहोऽसि प्ररोहोऽस्यनुरोहोऽसि
वसुकोऽसि वर्षश्रिरसि वस्यष्टिरसि॥ (३)

उशिरांसि प्राणाय त्रिचत्वारिंशच्च॥ [१]

राज्यंसि प्राची दिग्बसंवस्ते देवा अधिपतयोऽग्निरहेतीनामप्रतिधर्ता त्रिवृत्त्वा स्तोमः पृथिव्यां
श्रयत्वाज्यंमुक्थमव्यंथयथस्तभ्रातु रथन्तरं साम प्रतिष्ठित्यै विराडंसि दक्षिणा दिशुद्रास्तं देवा अधिपतय
इन्द्रो हेतीनामप्रतिधर्ता पञ्चदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्यां श्रयतु प्रडेगमुक्थमव्यंथयथस्तभ्रातु बृहत्साम प्रतिष्ठित्यै
सम्राडंसि प्रतीची दिक् (४)

आदित्यास्तै देवा अधिपतयः सोमो हेतीनामप्रतिधर्ता सप्तदशस्त्वा स्तोमः पृथिव्यां श्रयतु
मरुत्वतीयंमुक्थमव्यंथयथस्तभ्रातु वैरूपं साम प्रतिष्ठित्यै स्वराडस्युदीची दिग्विश्वे ते देवा अधिपतयो वरुणो
हेतीनामप्रतिधर्तैकविंशस्त्वा स्तोमः पृथिव्यां श्रयतु निष्कैवल्यमुक्थमव्यंथयथस्तभ्रातु वैराजं साम प्रतिष्ठित्या
अधिपत्यसि बृहती दिङ्मरुतस्ते देवा अधिपतयः (५)

बृहस्पतिरहेतीनाम्प्रतिधर्ता त्रिणवत्रयस्त्रिंशौ त्वा स्तोमौ पृथिव्याः श्रयतां वैश्वदेवाग्निमारुते उक्थे अव्यंथयन्ती स्तप्रीताः शाकरैरेवते सामनी प्रतिष्ठित्या अन्तरिक्षायर्षयस्त्वा प्रथमजा देवेषु दिवो मात्रया वरिणा प्रथन्तु विधर्ता चायमधिपतिश्च ते त्वा सर्वं संविदाना नाकस्य पृष्ठे सुवर्गे लोके यजमानं च सादयन्तु॥ (६)

प्रतीची दिङ्मरुतस्ते देवा अधिपतयश्चत्वारिंशच्च॥ [२]

अयम्पुरो हरिकेशः सूर्यरश्मिस्तस्यं रथगृध्रसश्च रथौजाश्च सेनानिग्रामण्यौ पुञ्जिकस्थला च कृतस्थला चाप्सरसौ यातुधानां हेती रक्षांसि प्रहेतिर्यं दक्षिणा विश्वकर्मा तस्यं रथस्वनश्च रथेचित्रश्च सेनानिग्रामण्यौ मेनुका च सहजन्त्या चाप्सरसौ दङ्गवः पशवो हेतिः पौरुषेयो वधः प्रहेतिर्यम्श्चाद्विश्वव्यं चास्तस्य रथप्रोत्थास्रसमरथश्च सेनानिग्रामण्यौ प्रम्लोचन्ती च (७)

अनुम्लोचन्ती चाप्सरसौ सर्पा हेतिर्व्याघ्राः प्रहेतिर्यमुत्तराध्वं यद्वसुस्तस्यं सेनजिच्च सुपेणश्च सेनानिग्रामण्यौ विश्वाचीं च घृताचीं चाप्सरसावापो हेतिर्वातः प्रहेतिर्यमुपर्यवांग्वंसुस्तस्य ताक्ष्यश्चारिष्टनेमिश्च सेनानिग्रामण्यावुर्वशीं च पूर्वचित्तिश्चाप्सरसौ विद्युद्धेतिरवस्फूर्जन्प्रहेतिस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यम् (८)

द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधाम्यायोस्त्वा सदनं सादयाम्यवंतश्छायायां नमः समुद्राय नमः समुद्रस्य चक्षसे परमेष्ठी त्वां सादयतु दिवः पृष्ठे व्यचस्वतीम्प्रधंस्वतीं विभूमतीम्प्रभूमतीं परिभूमतीं दिवं यच्छु दिवं दृह दिवं मा हिंसीर्विश्वस्मे प्राणायापानाय व्यानायौदानाय प्रतिष्ठायै चरित्राय सूर्यस्त्वाभि पांतु मृह्या स्वस्त्या छर्दिषा शन्तमेन तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा सौदा प्रोधदश्चो न यवसे अविष्यन् यदा महः संवरणाढ्यस्थात आदस्य वातो अनु वाति शोचिरधं स्म ते व्रजनं कृष्णमस्ति॥ (९)

प्रम्लोचन्ती च यः स्वस्त्याष्टाविंशतिश्च॥ [३]

अग्निमूर्धा दिवः ककुत्पतिः पृथिव्या अयम् अपाः रतांसि जिन्वति॥ त्वामग्ने पुष्करादध्यधर्वा निरमन्थत। मूर्धो विश्वस्य वाघतः॥ अयमग्निः संहस्त्रिणो वाजस्य शतिनस्पतिः। मूर्धा कवी रयीणाम्॥ भुवो यज्ञस्य रजंसश्च नेता यत्रा नियुद्धिः सचसे शिवाभिः। दिवि मूर्धानं दधिपे सुवर्षां जिह्वामग्ने चकृपे हव्यवाहम्॥ अबौध्यग्निः समिधा जनानाम् (१०)

प्रति धेनुमिवायतीमुपासम। यद्वा इव प्र व्यामुज्जिहानाः प्र भानवः सिञ्चते नाकमच्छ। अबौचाम कवये मेध्याय वचो वन्दारु वृषभाय वृष्णौ। गविष्ठिरो नमसा स्तोममग्नौ दिवीवं रुक्ममुर्व्यञ्चमश्रेत्। जनस्य गोपा अंजनिष्ट जागुर्विग्निः सुदक्षः सुविताय नव्यसे। घृतप्रतीको बृहता दिविस्पृशां द्युमद्वि भाति भरतेभ्यः शुचिः। त्वामग्ने अङ्गिरसः (११)

गुहां हितमन्वविन्दञ्छिश्रियाणं वनेवने। स जायसे मथ्यमानः सहो महत्त्वामाहुः सहसस्पुत्रमङ्गिरः। यज्ञस्यं केतुमप्रथमपुरोहितमग्निं नरंस्त्रिषधस्ये समिन्धते। इन्द्रेण देवैः सरथः स बरहिपि सीदन्नि होतां यज्ञथाय सुक्रतुः। त्वं चित्रश्रवस्तम हवन्ते विक्षु जन्तवः। शोचिर्व्येशं पुरुप्रियाग्ने हव्याय वोढव। सखायः सं वः सम्यश्चमिषम् (१२)

स्तोमं चाग्रयै। वर्षिष्ठाय क्षितीनामूर्जो नन्ने सहस्वते। स॒स॒मिद्यु॑वसे वृ॒ष॒न॒ग्रे विश्वा॑न्युर्य आ।
इ॒ड॒स्प॒दे समि॑ध्यसे स नो वसू॒न्या भ॑र। ए॒ना वो अ॒ग्निं नम॑सोर्जो नपा॑त॒मा हु॑वे। प्रि॒यं चेति॑ष्ठम॒र॒तिः
स्व॒ध्वरं विश्व॑स्य दू॒तम॑मृत॒म। स यो॑जते अ॒रूपो विश्व॑भोज॒सा स द्र॑व॒व॒ध्वाहु॑तः। सु॒ब्र॒ह्मा य॒जः सु॒शमी॑ (१३)

वसू॒नां देव॑ रा॒धो जना॑ना॒म। उद॑स्य शोचि॑र॒स्थादा॑जु॒ह्वान॑स्य मी॒दुषः॑। उ॒द्ध॒मासो॑ अ॒रुपा॑सो दि॒विस्पृ॑शः।
स॒म॒ग्निमि॑न्धते नरः। अ॒ग्रे वा॒ज॒स्य गो॑म॒त ई॒शानः॑ सह॒सो य॒हो। अ॒स्मे धै॒हि जा॒तवे॒दो महि॑ श्र॒वः। स
इ॒धानो॑ वसु॑ष्कवि॒र॒गिरी॑डे॒न्यो गि॒रा। रे॒वद॑स्मभ्यं पु॒र्वणी॑क दी॒दिहि। क्ष॒पो रा॑ज॒न्नृत त्म॒नाग्रे॑ वस्तो॑रु॒तोप॑सः। स
ति॒ग्मज॑म्भ (१४)

र॒क्षसो॑ द॒ह॒ प्रति॑। आ तै अ॒ग्न इ॒धीम॑हि द्यु॒मन्तं॑ दे॒वाज॑र॒म। यद्ध॑ स्या ते॒ पर्नी॑यसी स॒मिद्दी॑दय॒ति
द्य॒वीप॑ः॒ स्तोत॑व्य॒ आ भ॑र। आ तै अ॒ग्न ऋ॒चा ह॒विः शु॒क्रस्य॑ ज्योति॑षस्प॒ते। सु॒श्व॒न्द्र द॑स्म वि॒रप॑ते
ह॒व्य॒वा॒द्युभ्य॑ हू॒यत॑ इ॒षः॒ स्तोत॑व्य॒ आ भ॑र। उ॒भे सु॑श्व॒न्द्र सर्पि॑षो॒ दवीं॑ श्रीणी॒ष आ॑सनि। उ॒तो न॒
उत्पु॑पू॒र्या (१५)

उ॒क्थेपुं॑ शव॒सस्प॑त॒ इ॒षः॒ स्तोत॑व्य॒ आ भ॑र। अ॒ग्रे त॒म॒द्याश्वं॑ न स्तो॒मैः क्र॑तुं न भ॒द्र॑ ह॒दिस्पृ॑श॒म।
ऋ॒ध्यामां॑ त॒ ओहैः॑। अ॒धा ह्य॑ग्रे क्र॒तोर्भ॑द्रस्य दक्ष॑स्य सा॒धोः। र॒थीर॑ऋ॒तस्य॑ बृ॒हतो॑ ब॒भूथ॑। आ॒भिष्टे॑ अ॒द्य
गो॒भिर्गृ॑ण॒न्तोऽग्रे॑ दा॒शैम॑। प्र तै दि॒वो न स्त॑नयन्ति शु॒ष्माः। ए॒भिर्नो॑ अ॒कैर्भ॑वां नो अ॒र्वाङ् (१६)

सु॒वर्नं ज्योतिः॑। अ॒ग्रे वि॒श्वेभिः॑ सु॒मना॑ अनी॒कैः। अ॒ग्नि॑ हो॒ता॒र॒म्मन्ये॑ दा॒स्वन्तं॑ वसोः॒ सूनु॑ सह॒सो
जा॒तवे॑दस॒म। वि॒प्रं न जा॒तवे॑दस॒म। य ऊ॒र्ध्वया॑ स्व॒ध्वरो॑ दे॒वो दे॒वाच्या॑ कृ॒पा। घृ॒तस्य॑ वि॒भ्राष्टि॑मनु॒ शु॒क्रशो॑चि॒ष
आ॒जु॒ह्वान॑स्य सर्पि॑षः। अ॒ग्रे त्व॒न्नो अ॒न्तमः॑। उ॒त त्रा॒ता शि॒वो भ॑व वरू॒ध्यः। तं त्वां शो॑चि॒ष्ठ दी॒दिवः॑।
सु॒ग्राय॑ नून॒मीम॑हे सखि॒भ्यः। वसु॑र॒ग्निर्वसु॑श्रवाः। अ॒च्छा न॑क्षि द्यु॒मन्त॑मो र॒यिं दा॑ः॥ (१७)

ज॒ना॒ना॒म॒ङ्गिर॑स॒ इ॒षः॒ सु॒शमी॑ ति॒ग्मज॑म्भ पु॒पू॒र्या अ॒र्वाङ्॒सुश्र॑वाः प॒ञ्च
च॥

[४]

इन्द्रा॒ग्निभ्या॑ त्वा स॒युजां॑ यु॒जा यु॑न॒ज्याधा॑राभ्यां तेज॑सा॒ वर्च॑सो॒क्थेभिः॑ स्तो॒मैर्भि॑र॒छन्दो॑भी र॒व्ये
पो॒षाय॑ स॒जा॒ता॒ना॒म॒ध्यम॑स्ये॒षाय॑ म॒या त्वा स॒युजां॑ यु॒जा यु॑न॒ज्यम्बा॑ दु॒ला नि॑त॒बि॒र॒भ्रय॑न्ती मे॒घय॑न्ती
व॒र॒षय॑न्ती चु॒पुणी॑का॒ नामा॑सि प्र॒जाप॑ति॒ना त्वा विश्वा॑भि॒र्धीभि॑रु॒प द॒धामि॑ पृथि॒व्युद॑पुर॒मन्त्रे॑न वि॒ष्टा म॑नु॒ष्या॑स्ते
गो॒प्ता॒रोऽग्नि॑र्वि॒य॒न्तोऽस्यां॑ ताम॒हम्प्र॑ प॒द्ये सा॑ (१८)

मे श॒र्म च॒ वर्म॑ चा॒स्त्वधि॑द्यौर॒न्तरि॑क्षं ब्र॒ह्मणा॑ वि॒ष्टा म॑रु॒तस्ते॑ गो॒प्ता॒रो वा॒युर्वि॑य॒न्तोऽस्यां॑ ताम॒हम्प्र॑
प॒द्ये सा॑ मे श॒र्म च॒ वर्म॑ चास्तु॒ द्यौर॑प॒राजि॑ता॒मृते॑न वि॒ष्टादि॑त्यास्ते गो॒प्ता॒रः सू॒र्यो वि॑य॒न्तोऽस्यां॑ ताम॒हम्प्र॑
प॒द्ये सा॑ मे श॒र्म च॒ वर्म॑ चास्तु॥ (१९)

[५]

सा॒ऽष्टा॑च॒त्वारि॑श्च॒च्च॥

बृ॒ह॒स्पति॑स्त्वा सा॒दय॑त॒ पृथि॑व्याः पृ॒ष्ठे ज्योति॑ष्म॒तीं विश्व॑स्मे प्रा॒णाय॑पा॒नाय॑ विश्वं ज्योति॑र्य॒च्छाग्नि॑स्ते-

ऽधिपतिर्विश्वकर्मा त्वा सादयत्वन्तरिक्षस्य पृष्ठे ज्योतिष्मतां विश्वस्मै प्राणायापानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छ
वायुस्तेऽधिपतिः प्रजापतिस्त्वा सादयतु दिवः पृष्ठे ज्योतिष्मतां विश्वस्मै प्राणायापानाय विश्वं ज्योतिर्यच्छ
परमेष्ठी तेऽधिपतिः पुरोवात्सर्निरस्यभ्रसर्निरसि विद्युत्सर्निः (२०)

असि स्तनयिबुसर्निरसि वृष्टिसर्निरस्यग्नेर्यान्यसि देवानामग्नेर्यान्यसि वायोर्यान्यसि देवानां
वायोयान्यस्यन्तरिक्षस्य यान्यसि देवानामन्तरिक्षयान्यस्यन्तरिक्षमस्यन्तरिक्षाय त्वा सलिलाय त्वा सर्णीकाय
त्वा सर्तीकाय त्वा केताय त्वा प्रचेतसे त्वा विवस्वते त्वा दिवस्त्वा ज्योतिष आदित्येभ्यस्त्वर्चे त्वा रुचे
त्वा द्युते त्वा भासे त्वा ज्योतिषे त्वा यशोदां त्वा यशसि तेजोदां त्वा तेजसि पयोदां त्वा पर्यसि
वर्चोदां त्वा वर्चसि द्रविणोदां त्वा द्रविणे सादयामि तेनर्षिणा तेन ब्रह्मणा तया देवतयाङ्गिरस्वद्ध्रुवा
सीद॥ (२१)

विद्युत्सर्निर्द्युत्वैकान्नत्रि५शच्च॥ [६]

भूयस्कृदसि वरिवस्कृदसि प्राच्यस्यूर्ध्वास्यन्तरिक्षसदस्यन्तरिक्षे सीदापसुषदसि श्येनसदसि गृध्रसदसि
सुपर्णसदसि नाकसदसि पृथिव्यास्त्वा द्रविणे सादयाम्यन्तरिक्षस्य त्वा द्रविणे सादयामि दिवस्त्वा द्रविणे
सादयामि दिशां त्वा द्रविणे सादयामि द्रविणोदां त्वा द्रविणे सादयामि प्राणं मे पाह्यपानं मे पाहि
व्यानम् (२२)

पाह्यायुर्मे पाहि विश्वायुर्मे पाहि सर्वायुर्मे पाह्यग्ने यत्ते पर५ हन्नाम तावेहि स५ रंभावहै
पाञ्चजन्येष्वप्येध्यग्ने यावा अयावा एवा ऊमाः सवः सगरः सुमेकः॥ (२३)

व्यानम्मे द्वात्रि५शच्च॥ [७]

अग्निनां विश्वापाट्स्मूर्यण स्वराद्धृत्वा शचीपतिरुपभेण त्वष्टा यज्ञेन मघवान्दक्षिणया सुवर्गो मन्युनां
वृत्रहा सौहार्धेन तनूधा अत्रेन गयः पृथिव्यासंनोदृग्भिरन्नादो वषट्कारेणर्द्धः साम्नो तनूपा विराजा ज्योतिष्मान्
ब्रह्मणा सोमपा गोभिर्यज्ञं दाधार क्षत्रेण मनुष्यान्श्वेन च रथेन च वज्र्यतुभिः प्रभुः संवत्सरेण परिभूस्तपसानाधृष्टः
सूर्यः सन्तनूर्भिः॥ (२४)

अग्निनैकान्नपञ्चाशत्॥ [८]

प्रजापतिर्मनसान्धोऽच्छतो धाता दीक्षाया५ सविता भृत्यां पूषा सोमक्रयण्यां वरुण उपनद्धोऽसुरः
क्रियमाणो मित्रः क्रीतः शिपिविष्ट आसादितो नरन्धिषः प्रोह्यमाणोऽधिपतिरागतः प्रजापतिः प्रणीयमानोऽग्निराग्नीध्रे
बृहस्पतिराग्नीध्रात्प्रणीयमानं इन्द्रो हविर्धानेऽदितिरासादितो विष्णुरुपावह्वियमाणोऽथर्वोपेतो यमोऽभिर्पुतोऽपूतपा
आधूयमानो वायुः पूयमानो मित्रः क्षीरश्रीर्मन्थी संक्तुश्रीर्वैश्वदेव उत्रीतो रुद्र आहुतो वायुरावृत्तो नृचक्षाः
प्रतिग्यातो भक्ष आगतः पितृणां नाराश५सोऽसुरात्तः सिन्धुरवभृथमवप्रयन्समूद्रोऽवगतः सलिलः प्रभूतः
सुवर्कृष्टो गतः॥ (२५)

रुद्र एकवि५शतिश्च॥ [९]

कृत्तिका नक्षत्रमग्निदेवताग्रे रुचः स्थ प्रजापतेर्धातुः सोमस्यर्चे त्वां रुचे त्वां द्युते त्वां भासे त्वां ज्योतिषे त्वा रोहिणी नक्षत्रं प्रजापतिर्देवता मृगशीर्षं नक्षत्रं सोमो देवताद्रा नक्षत्रं रुद्रो देवता पुनर्वसू नक्षत्रमग्निर्देवता तिष्यो नक्षत्रम्बृहस्पतिर्देवताश्रेषा नक्षत्रं सर्पा देवता मघा नक्षत्रम्पितरो देवता फल्गुनी नक्षत्रम् (२६)

अर्यमा देवता फल्गुनी नक्षत्रम्भगो देवता हस्तो नक्षत्रं सविता देवता चित्रा नक्षत्रमिन्द्रो देवता स्वाती नक्षत्रं वायुर्देवता विशाखे नक्षत्रमिन्द्राग्नी देवताऽनूराधा नक्षत्रम्मित्रो देवता रोहिणी नक्षत्रमिन्द्रो देवता विचित्रौ नक्षत्रम्पितरो देवतापाढा नक्षत्रमापो देवतापाढा नक्षत्रं विश्वे देवा देवता श्रोणा नक्षत्रं विष्णुर्देवता श्रविष्ठा नक्षत्रं वसवः (२७)

देवता शतभिषङ्गक्षत्रमिन्द्रो देवता प्रोष्ठपदा नक्षत्रमज एकपादेवता प्रोष्ठपदा नक्षत्रमहिर्बुध्नियो देवता रेवती नक्षत्रं पूषा देवताश्वयुजौ नक्षत्रमश्विनौ देवतापुनर्वसो नक्षत्रं यमो देवता पूर्वा पश्चाद्यतौ देवा अर्द्धः॥ (२८)

फल्गुनी नक्षत्रं वसवस्त्रयस्त्रिंशच्च॥ [१०]

मधुश्च माधवश्च वासन्तिकावृतू शुकश्च शुचिश्च ग्रेष्मावृतू नभश्च नभस्यश्च वार्षिकावृतू इषक्षोर्जश्च शारदावृतू सहश्च सहस्यश्च हैमन्तिकावृतू तपश्च तपस्यश्च शैशिरावृतू अग्रैरन्तःश्रेषोऽसि कल्पेता द्यावापृथिवी कल्पन्तामाप ओषधीः कल्पन्तामग्नयः पृथङ्म ज्यैष्ठ्याय सप्रताः (२९)

यैऽग्नयः समनसोऽन्तरा द्यावापृथिवी शैशिरावृतू अग्नि कल्पमाना इन्द्रमिव देवा अग्नि सं विशन्तु संयच्च प्रचेताश्चाग्नेः सोमस्य सूर्यस्योग्रा च भीमा च पितृणां यमस्येन्द्रस्य ध्रुवा च पृथिवी च देवस्य सवितुर्मरुतां वरुणस्य धर्त्री च धरित्री च मित्रावरुणयोर्मित्रस्य धातुः प्राची च प्रतीची च वसूनां रुद्राणाम् (३०)

आदित्यानान्ते तेऽधिपतयस्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विषो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि सहस्रस्य प्रमा असि सहस्रस्य प्रतिमा असि सहस्रस्य विमा असि सहस्रस्योन्मा असि साहस्रोऽसि सहस्राय त्वेमा मे अग्र इष्टका धेनवः सन्त्वेकां च शतं च सहस्रं चायुतं च (३१)

नियुतं च प्रयुतं चार्बुदं च न्यर्बुदं च समुद्रश्च मध्यं चान्तश्च परार्धश्चेमा मे अग्र इष्टका धेनवः सन्तु षष्टिः सहस्रमयुतमक्षीयमाणा ऋतस्थाः स्थर्तावृधो घृतक्षुतो मधुक्षुत ऊर्जस्वतीः स्वधाविनीस्ता मे अग्र इष्टका धेनवः सन्तु विराजो नाम कामदुघां अमुत्रामुष्मिहोके॥ (३२)

सप्रता रुद्राणामयुतं च पञ्चचत्वारिंशच्च॥ [११]

समिद्धिशामाशयां नः सुवर्विन्धरोतो माधवः पात्वस्मान् अग्निर्देवो दुष्टीतुरदौभ्य इदं क्षत्रं रक्षतु पात्वस्मान् रथतरं सामभिः पात्वस्मान्नायत्री छन्दसां विश्वरूपा त्रिवृत्रो विष्टया स्तोमो अह्नां समुद्रो वात इदमोजः पिपर्तु उग्रा दिशामभिर्भूतिर्वयोधाः शुचिः शुके अहंन्योजसनीं इन्द्रार्धिपतिः पिपृतादतो नो महिं (३३)

क्षत्रं विश्वतो धारयेदम्। बृहत्सामं क्षत्रभृद्वृद्धवृष्णिं त्रिष्टुभौजः शुभितमुग्रवीरम्। इन्द्र स्तोमैः पञ्चदशेन मध्यमिदं वातेन सगरेण रक्षा प्राचीं दिशां सहयशा यशस्वती विश्वे देवाः प्रवृषाह्वां सुर्व्वती। इदं क्षत्रं दुष्टरमस्त्वोजोऽनाधृष्टं सहस्रियं सहस्वत्। वैरूपे सामन्निह तच्छेकेम जगत्येनं विक्षा वैश्यामः। विश्वे देवाः सप्तदशेन (३४)

वर्च इदं क्षत्रं सल्लिलावातमुग्रम्। धृत्रीं दिशां क्षत्रमिदं दाधारोपस्थाशानाम्मित्रवदस्त्वोजः। मित्रावरुणा शरदाह्वां चिकिबू अस्मे राष्ट्राय महि शर्म यच्छतम्। वैराजे सामन्त्रधिं मे मनीषानुष्टमा सम्भृतं वीर्यं सहं। इदं क्षत्रमित्रवदार्द्रदानु मित्रावरुणा रक्षतमधिपत्यैः। सम्राड्दिशां सहसाम्नी सहस्वत्युतुरहेमन्तो विष्टया नः पिपतु। अवस्युवाताः (३५)

बृहतीनु शक्ररीरिमं यज्ञम्वन्तु नो घृताचीः। सुर्व्वती सुदुधा नः पयस्वती दिशां देव्यवतु नो घृताचीं। त्वं गोपाः पुंरपुतोत पश्चाद्ब्रह्मस्पते याम्यां युद्धि वाचम्। ऊर्ध्वा दिशां रन्तिराशौपधीनां संवत्सरेण सविता नो अह्वाम्। रेवत्सामातिच्छन्दा उ छन्दोजातशत्रुः स्योना नो अस्तु। स्तोमत्रयस्त्रिंशे भुवनस्य पत्नि विवस्वद्वाते अभि नः (३६)

गृणाहि। घृतवती सवितरार्धिपत्यैः पयस्वती रन्तिराशां नो अस्तु। ध्रुवा दिशां विष्णुपत्न्यघोरस्येशानां सहसो या मनोता। बृहस्पतिर्मातरिश्वेत वायुः संधुवाना वाता अभि नो गृणन्तु। विष्टम्भो दिवो धरुणः पृथिव्या अस्येशानां जगतो विष्णुपत्नी। विश्वव्यं चा द्रुपयन्ती सुभूतिः शिवा नो अस्वदितिरुपस्थैः। वैश्वानरो न ऊत्या पृष्टो दिव्यनु नोऽद्यानुमतिरन्विदनुमते त्वङ्कयां नश्चित्र आ भुवत्को अद्य युङ्क्ते॥ (३७)

महि सप्तदशेनावस्युवाता अभि नोऽनु नश्चतुर्दश च॥ [१२]

नमस्ते रुद्र नमो हिरण्यबाहवे नमः सहमानाय नम आख्याधिनीभ्यो नमो भ्वाय नमो ज्येष्ठाय नमो दुन्दुभ्याय नमः सोमाय नम इरिण्याय द्रापे सहस्राण्येकादश॥ [१३] नमस्ते रुद्र नमो भ्वाय द्रापे सप्तविंशतिः॥ २७॥ नमस्ते रुद्र तं वो जम्भे दधामि॥

॥पञ्चमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे पञ्चमः प्रश्नः॥

नमस्ते रुद्र मन्यवं उतो त इषवे नमः। नमस्ते अस्तु धन्वे बाहुभ्यामुत ते नमः। या त इषुः शिवतमा शिवम्बभूवं ते धनुः। शिवा शरव्यां या तव तयां नो रुद्र मृडय। या तै रुद्र शिवा तनून्घोरापांपकाशिनी। तयां नस्तनुवा शन्तमया गिरिशन्ताभि चांकशीहि। यामिपुं गिरिशन्त हस्तं (?)

विभर्ष्यस्त्वे। शिवां गिरित्र तां कुरु मा हिंसीः पुरुषं जगत्। शिवेन वचसा त्वा गिरिशाच्छां वदामसि। यथा नः सर्वमिज्जगदयक्ष्मः सुमना असत्। अयं वोचदधिवक्ता प्रथमो दैव्यो भिषक्। अहींश्च सर्वाङ्गभयन्सर्वाश्च यातुधान्यः। असौ यस्ताम्रो अरुण उत बभूवः सुमङ्गलः। ये चेमां रुद्रा अभितो दिक्षु (२)

श्रिताः सहस्रशोऽवैपाः हेड ईमहे। असौ योऽवसर्पति नीलग्रीवो विलोहितः। उतैनं गोपा अदृशन्नदृशन्नदुर्हार्थः। उतैनं विश्वा भूतानि स दृष्टो मृडयाति नः। नमो अस्तु नीलग्रीवाय सहस्राक्षाय मीदुषै। अथो ये अस्य सत्वानोऽहं तेभ्योऽकरं नमः। प्र मुञ्च धन्वंनस्त्वमुभयोरान्नियोर्ज्याम्। याश्च ते हस्त इषवः (३)

परा ता भगवो वप। अवतत्य धनुस्त्वः सहस्राक्ष शतैपुधे। निशीर्य शल्यानाम्मुखां शिवो नः सुमना भव। विज्यं धनुः कपर्दिनो विशल्यो बाणवाः उत। अनैशन्नस्येपव आभुरस्य निपङ्क्तिः। या तं हेतिमीदुष्टम् हस्ते बभूवं ते धनुः। तयास्मान् विश्वतस्त्वमयक्ष्मया परि भुज। नमस्ते अस्त्वायुधायानां तताय धृष्णवै। उभाभ्यामुत ते नमो बाहुभ्यां तव धन्वने। परि ते धन्वनो हेतिरस्मान्वृणक्तु विश्वतः। अथो य इषुषिस्तवारि अस्मन्नि धेहि तम्॥ (४)

हस्ते दिक्ष्विषव उभाभ्यां द्वाविंशतिश्च॥ [१]

नमो हिरण्यबाहवे सेनान्यै दिशां च पतये नमो नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यः पशूनाम्पतये नमो नमः सुस्पर्शराय त्विषीमते पथीनाम्पतये नमो नमो बभुशाय विव्याधिनेऽन्नानाम्पतये नमो नमो हरिकेशायोपवीतितनै पुष्टानाम्पतये नमो नमो भवस्य हेत्यै जगताम्पतये नमो नमो रुद्रायां तताविने क्षेत्राणाम्पतये नमो नमः सूतायाहन्त्याय वनानाम्पतये नमो नमः (५)

रोहिताय स्थपतये वृक्षाणाम्पतये नमो नमो मन्त्रिणै वाणिजाय कक्षाणाम्पतये नमो नमो भुवन्तये वारिवस्कृतायोपधीनाम्पतये नमो नम उच्चैर्घोषायाऋन्दयते पत्नीनाम्पतये नमो नमः कृत्स्नवीताय धावन्ते सत्वनाम्पतये नमः॥ (६)

वनानाम्पतये नमो नम एकान्त्रिंशच्च॥ [२]

नमः सहमानाय निव्याधिनां आव्याधिनीनाम्पतये नमो नमः ककुभाय निपङ्क्तिं स्तेनानाम्पतये नमो नमो निपङ्क्तिं इषुधिमते तस्कराणाम्पतये नमो नमो वञ्चते परिवञ्चते स्तायूनाम्पतये नमो नमो निचेवै परिचरायारण्यानाम्पतये नमो नमः सूकाविभ्यो जिघांसद्भ्यो मुष्णताम्पतये नमो नमोऽसिमद्भ्यो नक्तं चरद्भ्यः प्रकृन्तानाम्पतये नमो नम उष्णीषिणे गिरिचराय कुलुञ्चानाम्पतये नमो नमः (७)

इषुमद्भ्यो धन्वाविभ्यश्च वो नमो नम आतन्वाभ्यः प्रतिदर्धानेभ्यश्च वो नमो नम आयच्छद्भ्यो विसृजद्भ्यश्च वो नमो नमोऽस्यद्भ्यो विध्यद्भ्यश्च वो नमो नम आसीनेभ्यः शयानेभ्यश्च वो नमो नमः स्वपद्भ्यो जाग्रद्भ्यश्च वो नमो नमस्तिष्ठद्भ्यो धावद्भ्यश्च वो नमो नमः सुभाभ्यः सुभार्पतिभ्यश्च वो नमो नमो

अश्वेभ्योऽश्वपतिभ्यश्च वो नमः॥ (८)

कुलुञ्चानाम्पतये नमो नमोऽश्वपतिभ्यस्त्रीणि च॥ [३]

नम आव्याधिनीभ्यो विविध्यन्तीभ्यश्च वो नमो नम उगणाभ्यस्तृहतीभ्यश्च वो नमो नमो गृथसेभ्यो गृथसपतिभ्यश्च वो नमो नमो व्रातेभ्यो व्रातपतिभ्यश्च वो नमो नमो गणेभ्यो गणपतिभ्यश्च वो नमो नमो विरूपेभ्यो विश्वरूपेभ्यश्च वो नमो नमो महद्भ्यः क्षुल्लकेभ्यश्च वो नमो नमो रथिभ्योऽरथेभ्यश्च वो नमो नमो रथेभ्यः (९)

रथपतिभ्यश्च वो नमो नमः सेनाभ्यः सेनानिभ्यश्च वो नमो नमः क्षत्त्रभ्यः सङ्ग्रहीतृभ्यश्च वो नमो नमस्तक्षभ्यो रथकारेभ्यश्च वो नमो नमः कुलालेभ्यः कर्मरिभ्यश्च वो नमो नमः पुञ्जिष्टेभ्यो निषादेभ्यश्च वो नमो नम इषुकृद्भ्यो धन्वकृद्भ्यश्च वो नमो नमो मृगयुभ्यः श्वनिभ्यश्च वो नमो नमः श्वभ्यः श्वपतिभ्यश्च वो नमः॥ (१०)

रथेभ्यः श्वपतिभ्यश्च द्वे च॥ [४]

नमो भुवाय च रुद्राय च नमः श्वाय च पशुपतये च नमो नीलंग्रीवाय च शितिकण्ठाय च नमः कपर्दिने च व्युप्तकेशाय च नमः सहस्राक्षाय च शतधन्वने च नमो गिरिशाय च शिपिविष्टाय च नमो मीढुष्टमाय चेपुमते च नमो ह्रस्वाय च वामनाय च नमो बृहते च वर्षीयसे च नमो वृद्धाय च संवृध्वने च (११)

नमो अग्निंयाय च प्रथमाय च नमः आशवे चाजिराय च नमः शीघ्रिंयाय च शीभ्याय च नमः ऊर्माय चावस्वन्याय च नमः स्रोतस्याय च द्वीप्याय च॥ (१२)

सं वृध्वने च पञ्चविंशतिश्च॥ [५]

नमो ज्येष्ठाय च कनिष्ठाय च नमः पूर्वजाय चापरजाय च नमो मध्यमाय चापगल्भाय च नमो जघन्याय च बुध्नियाय च नमः सोभ्याय च प्रतिसर्पाय च नमो याम्याय च क्षेम्याय च नमः उर्वर्याय च खल्याय च नमः श्लोक्याय चावसान्याय च नमो वन्याय च कक्ष्याय च नमः श्रवाय च प्रतिश्रवाय च (१३)

नमः आशुषेणाय चाशुरंथाय च नमः शूराय चावभिन्दते च नमो वर्मिणे च वरूथिने च नमो बिल्मिने च कवचिने च नमः श्रुताय च श्रुतसेनाय च॥ (१४)

प्रतिश्रवाय च पञ्चविंशतिश्च॥ [६]

नमो दुन्दुभ्याय चाहन्याय च नमो धृष्णवे च प्रमृशाय च नमो दूताय च प्रहिताय च नमो निष्ङ्गिणे चेपुधिमते च नमस्तीक्ष्णपवे चायुधिने च नमः स्वायुधाय च सुधन्वने च नमः स्मृत्याय च पथ्याय च नमः काट्याय च नीप्याय च नमः सूद्याय च सरस्याय च नमो नाद्याय च वैशुन्ताय च (१५)

नमः कृप्याय चावृत्त्राय च नमो वर्ष्याय चावर्ष्याय च नमो मेघ्याय च विद्युत्याय च नमं
ईध्रियाय चातप्याय च नमो वात्याय च रेष्मियाय च नमो वास्तव्याय च वास्तुपाय च॥ (१६)

वैशन्ताय च त्रिंशच्च॥ [७]

नमः सोमाय च रुद्राय च नमस्ताम्राय चारुणाय च नमः शंगाय च पशुपतये च नमं उग्राय
च भीमाय च नमो अग्रेवधाय च दूरेवधाय च नमो हुत्रे च हर्नीयसे च नमो वृक्षेभ्यो हरिकेशेभ्यो
नमस्ताम्राय नमः शम्भवे च मयोभवे च नमः शङ्कराय च मयस्कराय च नमः शिवाय च शिवतराय
च (१७)

नमस्तोर्ध्वाय च कूल्याय च नमः पार्याय चावर्ष्याय च नमः प्रतरणाय चोत्तरणाय च नमं
आतार्याय चालाद्याय च नमः शण्याय च फेन्याय च नमः सिकत्याय च प्रवाह्याय च॥ (१८)

शिवतराय च त्रिंशच्च॥ [८]

नमं हरिण्याय च प्रपुण्याय च नमः किंशिलाय च क्षयणाय च नमः कपर्दिने च पुलस्तये च
नमो गोष्ठ्याय च गृह्याय च नमस्तल्प्याय च गेह्याय च नमः काट्याय च गह्वरेष्ठाय च नमो हृदयाय
च निवेष्ट्याय च नमः पांसव्याय च रजस्याय च नमः शुष्क्याय च हरित्याय च नमो लोण्याय
चोलुप्याय च (१९)

नम ऊर्वाय च सूर्याय च नमः पुण्याय च पर्णशृङ्गाय च नमोऽपगुरमाणाय चाभिघ्नते च
नमं आक्खदते च प्रक्खदते च नमो वः किरिकेभ्यो देवानां हृदयेभ्यो नमो विक्षीणकेभ्यो नमो
विचिन्वत्केभ्यो नमं आनिर्हृतेभ्यो नमं आमीवत्केभ्यः॥ (२०)

उलुप्याय च त्रयस्त्रिंशच्च॥ [९]

द्रापे अन्धंसस्यते दरिद्रनीललोहित। एषां पुरुषाणामेषाम्पशूनां मा भेर्मारो मो एषां किं चनाममत्।
या तै रुद्र शिवा तनूः शिवा विश्वाहंभेपजी। शिवा रुद्रस्यं भेपजी तया नो मृड जीवसै। इमां रुद्राय
तवसै कपर्दिने क्षयद्वीराय प्र भंरामहे मतिम्। यथा नः शमसंहिपदे चतुष्पदे विश्वम्पुष्टम्यामै अस्मिन् (२१)

अनातुरम्। मृडा नो रुद्रोत नो मयस्कृधि क्षयद्वीराय नमसा विधेम ते। यच्छं च योश्च मनुरायजे
पिता तदंश्याम् तवं रुद्र प्रणीतो। मा नो महान्तमुत मा नो अर्भकं मा न उक्षन्तमुत मा न उक्षितम्।
मा नो वधीः पितरम्मोत मातरम्मिया मा नस्तनुवः (२२)

रुद्र रीरिषः। मा नस्तोके तनये मा न आयुषि मा नो गोषु मा नो अश्वेषु रीरिषः। वीरान्मा
नो रुद्र भामितो बंधीरुहविष्मन्तो नमसा विधेम ते। आरातै गोघ्न उत पूरुषघ्ने क्षयद्वीराय सुप्रमस्मे तै
अस्तु। रक्षां च नो अधिं च देव ब्रूहधां च नः शर्म यच्छ द्विबर्हाः। स्तुहि (२३)

श्रुतं गर्तंसदं युवानम्मृगं न भीममुपहृत्तुमुग्रम्। मृडा जंरित्रे रुद्र स्तवानो अन्यं तै अस्मन्नि वपन्तु

सेनाः। परिं णो रुद्रस्य हेतिर्वृणक्तु परिं त्वेषस्य दुर्मतिरंघायोः। अवं स्थिरा मघवंद्व्यस्तनुष्व मीढ्वंस्तोकाय तनयाय मृडया। मीढ्वंष्टम शिवंतम शिवो नः सुमनां भव। परमे वृक्ष आयुधं निधाय कृत्तिं वसानं आ चरं पिनांकम् (२४)

बिभ्रदा गंहि। विकिरिद विलोहित नमस्ते अस्तु भगवः। यास्ते सहस्रं हेतयोऽन्यमस्मन्नि वपन्तु ताः। सहस्राणि सहस्रधा बाहुवोस्तवं हेतयः। तासामीशानो भगवः पराचीना मुखां कृधि॥ (२५)

अस्मिं स्तनुवः स्तुहि पिनांकमेकान्त्रिंशच्च॥ [१०]

सहस्राणि सहस्रशो ये रुद्रा अधि भूम्याम्। तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि। अस्मिन्महत्यर्णवोऽन्तरिक्षे भूवा अधि। नीलग्रीवाः शितिकण्ठाः शर्वा अधः क्षमाचराः। नीलग्रीवाः शितिकण्ठा दिवः रुद्रा उपश्रिताः। ये वृक्षेषु सस्पर्जरा नीलग्रीवा विलोहिताः। ये भूतानामधिपतयो विशिखासः कपर्दिनः। ये अन्नेषु विविध्यन्ति पात्रेषु पिबन्तो जनान्। ये पथाम्पथिरक्षय ऐलवृदा यव्ययः। ये तीर्थानि (२६)

प्रचरन्ति सूकावन्तो निषङ्गिणः। य एतावन्तश्च भूयांसश्च दिशो रुद्रा वितस्थिरे। तेषां सहस्रयोजनेऽव धन्वानि तन्मसि। नमो रुद्रेभ्यो ये पृथिव्यां येऽन्तरिक्षे ये दिवि येषामन्नं वातो वर्षमिषं वृक्षेभ्यो दश प्राचीर्दश दक्षिणा दश प्रतीचीर्दशोदीचीर्दशोर्ध्वास्तेभ्यो नमस्ते नो मृडयन्तु ते यं द्विष्मो यश्च नो द्वेष्टि तं वो जम्भे दधामि (२७)

तीर्थानि यश्च पद्वि॥ [११]

[अश्मन् य इमोर्देनमाशुः प्राचीं जीमूतस्य यदक्रन्दो मा नो मित्रो ये वाजिनं नवं (१) अश्मन्मनोयुजं प्राचीमनु शर्म यच्छतु तेषामभिर्गतिः पद्वत्वारिंशत्। अश्मन् हविष्मान्॥]

॥षष्ठमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः॥

अश्मन्नूर्जं पर्वते शिश्रियाणां वातं पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मे। अद्ध्य ओषधीभ्यो वनस्पतिभ्योऽधि सम्भृतां तां न इषमूर्जं धत्त मरुतः सःरराणाः। अश्मंस्ते क्षुद्रम् ते शुर्गच्छतु यं द्विष्मः। समुद्रस्य त्वाऽवाकयाग्रे परि व्ययामसि। पावको अस्मभ्यं शिवो भव। हिमस्य त्वा जरायुणाग्रे परि व्ययामसि। पावको अस्मभ्यं शिवो भव। उप (१)

जमनुपं वेतसेऽवन्तरं नदीष्व। अग्रे पित्तमपामसि। मण्डूकि ताभिरा गंहि सेमं नो यज्ञम्। पावकवर्णं शिवं कृधि। पावक आ चितयन्त्या कृपा। क्षामन्नुरुच उपसो न भानुना। तूर्वन्न यामन्नेतशस्य नू रण आ यो घृणे। न तंतृपाणो अजरः। अग्रे पावक रोचिषा मन्त्रया देव जिह्वया। आ देवान् (२)

वृक्षि यक्षिं चा स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवाः इहा वंह। उपं यज्ञः हविश्च नः। अपामिदं न्ययनः समुद्रस्य निवेशनम्। अन्यं तं अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यः शिवो भव। नमस्ते हरंसे शोचिषे नमस्ते अस्त्वचिषे। अन्यं तं अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यः शिवो भव। नृषदे वद (३)

अप्सुषदे वङ्गुनसदे वङ्गरुहिषदे वदत्सुवविदे वद। ये देवा देवानां यज्ञियां यज्ञियांनाः संवत्सरीणमुपं भागमासते। अहुतादां हविषो यज्ञे अस्मिन्स्वयं जुहुध्वम्मधुनो घृतस्यां। ये देवा देवेष्वधि देवत्वमायन् ये ब्रह्मणः पुरपुतारो अस्या येभ्यो नते पवते धाम किं च न ते दिवो न पृथिव्या अधि सुपु। प्राणदाः (४)

अपानदा व्यानदाश्चक्षुर्दा वंचोदा वरिवोदाः। अन्यं तं अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यः शिवो भव। अग्निस्तिग्मेन शोचिषा यः सद्विश्च न्यत्रिणम्। अग्निर्न वसते रयिम्। सैनानीकेन सुविदत्रो अस्मे यष्टा देवाः आर्यजिष्ठः स्वस्ति। अदब्धो गोपा उत नः परस्या अग्ने द्युमदुत रेवर्दिदीहि॥ (५)

उपं देवान् वद्वाणदाश्चतुश्चत्वारिंशच्च॥ [१]

य इमा विश्वा भुवनानि जुह्वदपिरहोता निषसादां पिता नः। स आशिषा द्रविणमिच्छमानः परमच्छदो वर आ विवेश। विश्वकर्मा मनसा यद्विहाया धाता विधाता परमोत सन्दक्। तेषामिष्टानि समिषा मंदन्ति यत्र सप्तर्षीन्युर एकमाहुः। यो नः पिता जनिता यो विधाता यो नः सतो अभ्या सज्जानां (६)

यो देवानां नाम्धा एक एव तः सम्प्रजम्भुवना यन्त्यन्या। त आर्यजन्त द्रविणः समस्मा ऋषयः पूर्वं जरितारो न भूना। असूर्ता सूर्ता रजसो विमाने ये भूतानि समकृण्वन्निमानि। न तं विदाथ य इदं जजानान्यद्युष्माकमन्तरम्भाति। नीहारेण प्रावृता जल्य्या चासुतुपं उक्थशासंश्चरन्ति। परो दिवा पर एना (७)

पृथिव्या परो देवेभिरसुरैर्गृहा यत्। कश्चिद्वन्नं प्रथमं दध्न आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे। तमिद्वन्नं प्रथमं दध्न आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे। अजस्य नाभावध्येकमपितं यस्मिन्निदं विश्वम्भुवनमधि श्रितम्। विश्वकर्मा ह्यजनिष्ट देव आदिद्वन्नुर्वो अभवद्वितीयः। तृतीयः पिता जनितापंधीनाम् (८)

अपां गर्भं व्यदधात्पुरुत्रा। चक्षुषः पिता मनसा हि धीरो घृतमेने अजन्त्रन्नमाने। यदेदन्ता अददहन्त पूर्व आदिद्यावापृथिवी अप्रथेताम्। विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त उत विश्वतस्पात्। सं बाहुभ्यां नमति सम्पतत्रैर्द्यावापृथिवी जनय देव एकः। किञ्चिद्विदासीदधिष्ठानमारम्भेण कतमथिस्त्विकिमासीत्। यदी भूर्मि जनयत्र (९)

विश्वकर्मा वि द्यामौर्णान्महिना विश्वचक्षाः। किञ्चिद्वन्नं क उ स वृक्ष आसीद्यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः। मनीषिणो मनसा पृच्छतेदु तद्यद्यतिष्ठद्भवानि धारयत्र। या ते धामानि परमाणि यावमा या मध्यमा विश्वकर्मन्नुतेमा। शिक्षा सखिभ्यो हविषि स्वधावः स्वयं यजस्व तनुवं जुषाणः। वाचस्पतिं विश्वकर्माणमूतये (१०)

मनोयुजं वाजं अद्या हुवेमा। स नो नेदिष्टा हवनानि जोषते विश्वशम्भूरवंसे साधुकर्मा। विश्वकर्मन् हविषां वावृधानः स्वयं यजस्व तनुवं जुषाणः। मुह्यन्त्वन्ये अभितः सपत्नां इहास्माकम्मघवां सूरिरंस्तु। विश्वकर्मन् हविषा वधनेन त्रातामिन्द्रमकृणोरवध्यम्। तस्मै विशः समनमन्त पूर्वीर्यमुग्रे विहव्यो यथासन्त। समुद्राय वयुनाय सिन्धूनाम्पतये नमः। नदीनां सर्वसाप्तित्रे जुहुता विश्वकर्मणे विश्वाहामर्त्यं हविः॥ (११)

जजानैनौषधीनां भूमिं जनयन्नृतये नमो नव च॥ [२]

उदेनमुत्तरां नयाग्रे घृतेनाहुता। रायस्पोषेण सः सृज प्रजयां च धनेन च। इन्द्रेमम्रतरां कृधि सजातानामसद्वशी। समेनं वर्चसा सृज देवेभ्यो भागधा अंसत्। यस्य कुर्मो हविर्गृहे तमग्रे वधया त्वम्। तस्मै देवा अधि ब्रवन्नयं च ब्रह्मणस्पतिः। उदु त्वा विश्वे देवाः (१२)

अग्रे भरन्तु चित्तिभिः। स नो भव शिवतमः सुप्रतीको विभावसुः। पञ्च दिशो देवीर्यज्ञमवन्तु देवीरपामतिं दुर्मतिम्बाधमानाः। रायस्पोषे यज्ञपतिमाभजन्तीः। रायस्पोषे अधि यज्ञो अस्थात्समिद्धे अग्रावधि मामहानः। उक्थपत्र ईड्यो गृभीतस्तं घर्म परिगृह्णायजन्त। ऊर्जा यद्यज्ञमशमन्त देवा दैव्याय ध्वरे जोष्टै। देवश्रीः श्रीमणाः शतपयाः (१३)

परिगृह्य देवा यज्ञमायन्न। सूर्यरश्मिरहरिकेशः पुरस्तात्सविता ज्योतिरुदयाः अजंस्रम्। तस्य पूषा प्रसवं याति देवः सम्प्रश्यन्विष्वा भुवनानि गोपाः। देवा देवेभ्यो अध्वर्यन्तो अस्थुर्वीतः शमित्रे शमिता यजथै। तुरीयो यज्ञो यत्र हव्यमेति ततः पावका आशिषो नो जुपन्ताम्। विमान एष दिवो मध्यं आस्त आपप्रिवात्रोदसी अन्तरिक्षम्। स विश्वाचीरभि (१४)

चष्टे घृताचीरन्तरा पूर्वमपरं च केतुम्। उक्षा समुद्रो अरुणः संपूर्णः पूर्वस्य योनिमित्तुरा विवेश। मध्यं दिवो निहितः पृश्निरश्मा वि चक्रमे रजसः पात्यन्तौ। इन्द्रं विश्वा अवीवृधन्समुद्रव्यचंसं गिरः। रथीतमः रथीनां वाजानां सत्यंतिम्पतिम्। सुमहूर्यज्ञो देवाः आ च वक्षद्यक्षदग्निदेवो देवाः आ च वक्षत्। वाजस्य मा प्रसवेनोद्गमेणोदग्रभीत्। अथा सपत्नाः इन्द्रो मे निग्राभेणाधराः अकः। उद्ग्राभं च निग्राभं च ब्रह्म देवा अवीवृधन्। अथा सपत्नानिन्द्राग्नी मे विषूचीनान्व्यस्यताम्॥ (१५)

देवाः शतपया अभि वाजस्य षड्विंशतिश्च॥ [३]

आशुः शिशानो वृषभो न युष्मो घनाघनः क्षोभेणश्चरणीनाम्। सङ्क्रन्दनोऽनिमिष एकवीरः शतं सेनां अजयत्साकमिन्द्रः। संक्रन्दनेनानिमिषेण जिष्णुनां युक्त्वा रेण दुश्चवनेन धृष्णुनां। तदिन्द्रेण जयत् तत्सहध्वं युधो नर इपुहस्तेन वृष्णां। स इपुहस्तेः स निषङ्किभिर्वशी सङ्गृष्टा स युध इन्द्रो गणेन। सः सृष्टजिह्वांमुषा बाहुशध्वधन्वा प्रतिहिताभिरस्तां। बृहस्पते परि दीय (१६)

रथेन रक्षोहामित्रा अपवादमानः। प्रभञ्जत्सेनाः प्रमृणो युधा जयन्नस्माकमेध्यविता रथानाम्। गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तमज्मं प्रमृणन्तमोजसा। इमं संजाता अनु वीरयध्वमिन्द्रं सखायोजु स रभध्वम्। बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान् वाजी सहमान उग्रः। अभिर्वीरो अभिसत्वा सहोजा

जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोविता। अग्नि गोत्राणि सहसा गार्हमानोऽदायः (१७)

वीरः शतमन्युरिन्द्रः। दृश्यवनः पृतनापाड्युधौऽस्माकं॑ सेना अवतु प्र युध्मु। इन्द्र आसां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः। देवसेनानामभिभञ्जतानां जयन्तीनाममृतौ यन्त्वग्ने। इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आदित्यानाममृता॑ शर्ध उग्रम्। महामनसाम्भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात्। अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या इषंवस्ता जयन्तु। (१८)

अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मान् देवा अवता हवेषु। उद्धरष्य मघवन्नायुधान्युध्मत्वंनाम्मानाम्महा॑सि। उद्ध्वहन्वाजिनां वाजिनान्युद्रथानां जयतामेतु घोषः। उप प्रेतु जयता नरः स्थिरा वः सन्तु बहवः। इन्द्रो वः शर्म यच्छत्वनाधृष्या यथासंथा अवसृष्टा परा पतु शरंव्ये ब्रह्मसंशिता। गच्छमित्रान् (१९)

विशु मैपां कं चनोच्छिषः। मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजामृतैनाभि वंस्ताम्। उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः। यत्र बाणाः सम्पतन्ति कुमार विशिखा इवा इन्द्रो नस्तत्र वृत्रहा विश्वाहा शर्म यच्छतु॥ (२०)

दीया दायो जयन्त्वमित्रान् चत्वारिंशच्च॥ [४]

प्राचीमनुं प्रदिशम्रेहि विद्वानग्नेरंग्रे पुरो अग्निर्भवह। विश्वा आशा दीद्यानो वि भाह्यूर्जं नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे। क्रमध्वमग्निना नाकमुख्यं हस्तेषु विभ्रतः। दिवः पृष्ठं सुवर्गत्वा मिश्रा देवेभिराद्धम्। पृथिव्या अहमुदन्तरिक्षमारुहमुन्तरिक्षादिवमारुहम्। दिवो नाकस्य पृष्ठाभ्युवर्ज्योत्तरिगाम् (२१)

अहम् सुवर्यन्तो नापैक्षन्तु आ द्या रोहन्ति रोदसी। यज्ञं ये विश्वतोधारं सुविद्वांसो वितेनिरे। अग्ने प्रेहि प्रथमो दैवयतां चक्षुर्देवानामुत मर्त्यानाम्। इयंक्षमाणा भृगुभिः सजोषाः सुवर्यन्तु यजमानाः स्वस्ति। नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयंते शिशुमेकं समीची। द्यावा क्षामा रुक्मो अन्तर्विभांति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाः। अग्ने सहस्राक्ष (२२)

शतमूर्धच्छतं तै प्राणाः सहस्रमपानाः। त्वं साहस्रस्य राय ईशिषे तस्मै ते विधेम वाजाय स्वाहा। सुपर्णांसि गुरुत्मान्पृथिव्या सौद पृष्ठे पृथिव्याः सौद भासान्तरिक्षमा पृण ज्योतिषा दिवमुत्तभान् तेजसा दिश उदृहा। आजुह्वानः सुप्रतीकः पुरस्तादग्ने स्वां योनिमा सौद साध्या। अस्मिन्मध्यस्थे अध्येतरस्मिन्विश्वे देवाः (२३)

यजमानश्च सौदत। प्रेद्धो अग्ने दीदिहि पुरो नोऽजंस्त्रया सूर्या यविष्ठ। त्वा शश्वन्तु उपं यन्ति वाजाः। विधेम ते परमे जन्मन्त्रे विधेम स्तोमैरवरे सधस्थै। यस्माद्योनैरुदारिथा यजे तम्प्र त्वे हवीर्षि जुहुरे समिद्धे। ता संवितुर्वरेण्यस्य चित्रामाह वृणे सुमति विश्वजंन्याम्। यामस्य कण्वो अदुहृत्पर्षीना सहस्रेधाराम् (२४)

पर्यसा महीं गाम्। सप्त तै अग्ने समिधः सप्त जिह्वाः सप्तरषयः सप्त धाम प्रियाणि। सप्त होत्राः सप्तधा त्वां यजन्ति सप्त योनीरा पृणस्वा घृतेन। ईदङ्गान्यादङ्गैतादङ्गं प्रतिदङ्गं मितश्च सम्मितश्च सभराः। शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्माश्च सत्यश्रुतपाश्रात्यहाः। (२५)

ऋतजिच्च सत्यजिच्च सेनजिच्च सुपेणश्चान्त्यमित्रश्च दूरमित्रश्च गुणः। ऋतश्च सत्यश्च ध्रुवश्च ध्रुणश्च धर्ता च विधर्ता च विधारयः। ईदक्षांस एतादक्षांस ऊ पु णः सदक्षांसः प्रतिसदक्षांस एतेन। मितासंश्च सम्मितासंश्च न ऊतये सभरसो मरुतो यज्ञे अस्मिन्निन्द्रं देवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मानो यथेन्द्रं देवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मान एवमिमं यजमानं देवींश्च विशो मानुषींश्चानुवर्त्मानो भवन्तु॥ (२६)

अगा५ सहस्राक्ष देवाः सहस्रधारामत्य५हा अनुवर्त्मानः षोडश च॥_[५]

जीमूतस्येव भवति प्रतीकं यद्वर्मी याति समदामुपस्थैः। अनाविद्धया तनुवां जय त्व५ स त्वा वर्मणो महिमा पिपर्तु। धन्वंना गा धन्वंनाजिं जयेम धन्वंना तीव्राः समदो जयेम। धनुः शत्रोरपकामं कृणोति धन्वंना सर्वाः प्रदिशो जयेम। वक्ष्यन्तीवेदा गनीगन्ति कर्णम्रिय५ सखायं परिषस्वजाना। योषेव शिङ्गे वितताधि धन्वत्रं (२७)

ज्या इय५ समने पारयन्ती। ते आचरन्ती समनेव योषां मातेवं पुत्रम्बिभृतामुपस्थैः। अप शत्र न्विध्यता५ संविदाने आर्क्षी इमे विष्फुरन्तीं अमित्रान्। बह्वीनाम्पिता बहुरस्य पुत्रश्चिक्षा कृणोति समनावगत्य। इषुधिः सङ्काः पृतनाश्च सर्वाः पृष्ठे निनन्दो जयति प्रसूतः। रथे तिष्ठन्नयति वाजिनः पुरो यत्रयत्र कामयते सुषारथिः। अभीशूनाम्महिमानम् (२८)

पनायत मनः पश्चादनु यच्छन्ति रश्मयः। तीब्राभ्योषाँकृण्वते वृषपाणयोऽश्वा रथेभिः सह वाजयन्तः। अवक्रामन्तः प्रपदैरमित्राँक्षिणन्ति शत्रूँरनपव्ययन्तः। रथवाहनं५ हविरस्य नाम यत्रायुधं निहितमस्य वर्म। तत्रा रथमुप शम्५ संदेम विश्वाहा वय५ सुमनस्यमानाः। स्वादुष५सदः पितरो वयोधाः कृच्छ्रेभितः शक्तीवन्तो गभीराः। चित्रसेना इषुबला अमृधाः सतोर्वीरा उरवो ब्रातसाहाः। ब्राह्मणासः (२९)

पितरः सोम्यांसः शिवे नो द्यावापृथिवी अनेहसा। पूषा नः पातु दुरितादृतावृधो रक्षा मार्किनो अघश५स ईशत। सुपर्ण वंस्ते मृगो अस्या दन्तो गोभिः सन्नद्धा पतति प्रसूता। यत्रा नरः सं च वि च ब्रवन्ति तत्रास्मभ्यमिषवः शर्म य५सत्र। ऋजीते परि वृद्धि नोऽश्मा भवतु नस्तनूः। सोमो अधि ब्रवीतु नोऽदितिः (३०)

शर्म यच्छतु। आ जङ्घन्ति सान्वेषां जघना५ उप जिघ्रते। अश्वाजनि प्रचेतसोऽश्वाँश्चस्मभ्यं चोदय। अहिंरिव भोगैः पर्यति बाहु ज्यायां हेति परिबाधमानः। हस्तघ्नो विश्वा वयुनानि विद्वान्युमान्युमा५सं परि पातु विश्वतः। वनस्पते वीडङ्गो हि भूया अस्मत्सखा प्रतरणः सुवीरः। गोभिः सन्नद्धो असि वीडयस्वास्थ्याता तै जयतु जेत्वानि। दिवः पृथिव्याः परि (३१)

ओज उद्धृत वनस्पतिभ्यः पर्याभृत५ सहः। अपामोज्मानं परि गोभिरावृतमिन्द्रस्य वज्र५ हविषा रथं यज। इन्द्रस्य वज्रो मरुतामनीकम्मित्रस्य गर्भो वरुणस्य नाभिः। सेमा नो हव्यदाति जुषाणो देव रथ प्रति हव्या गृभाय। उप श्वासय पृथिवीमुत द्यामुर्नुत्रा तै मनुतां विष्टितं जगत्। स इन्दुभे सज्जिरिन्द्रेण देवेदूरात् (३२)

दवीयो अपं सेध शत्रून्। आ क्रन्दय बलमोजो न आ धा नि द्यनिहि दुरिता बाधमानः। अपं

प्रोथ द्दुन्दुभे द्दुच्छुनाः इत इन्द्रस्य मृष्टिरसि वीडयंस्वा। आमूरंज प्रत्यावर्तयेमाः केंतुमद्दुन्दुभिर्वावदीति।
समश्वपर्णाश्वरन्ति नो नरोऽस्माकमिन्द्र रथिनो जयन्तु॥ (३३)

धन्वन्महिमानं ब्राह्मणासोऽदितिः पृथिव्याः परि दूरादेकचत्वारिंशच्च॥ [६]

यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्धसमुद्रादुत वा पुरीषात्। श्येनस्य पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तुत्युम्महि
जातं तैर् अर्वन्। यमेनं दत्तं त्रित एनमायुनिगिन्द्र एणमप्रथमो अर्ध्यतिष्ठत्। गन्धर्वो अस्य रशनामंगुणाध्वरूरादश्वं
वसवो निरंतष्ट। असिं यमो अस्यादित्यो अर्वन्त्रसि त्रितो गुह्येन व्रतेन। असिं सोमैनं समया विपृक्तः (३४)

आहुस्ते त्रीणि दिवि बन्धनानि। त्रीणि त आहुर्दिवि बन्धनानि त्रीण्यप्सु त्रीण्यन्तः समुद्रे। उतेवं मे
वरुणश्छन्त्यस्यर्वन् यत्रां त आहुः परंमं जनित्रम्। इमा तै वाजिन्नवमार्जनानीमा शफानाः सनितुर्निधाना।
अत्रां ते भद्रा रशना अपश्यमृतस्य या अभिरक्षन्ति गोपाः। आत्मानं ते मनसारादजानामवो दिवा (३५)

पुतयन्तम्पतंगम्। शिरो अपश्यम्पथिभिः सुगोभिरेणुभिर्जहमानम्पतत्रि। अत्रां ते रूपमुत्तममपश्यं
जिगीषमानमिष आ पदे गोः। यदा ते मर्तो अनु भोगमान्डादिद्विसिष्ट ओषधीरजीगः। अनु त्वा रथो
अनु मर्यो अर्वन्नु गावोऽनु भगः कनीनाम्। अनु व्रातांसुतवं सख्यमीयूरुं देवा ममिरे वीर्यम् (३६)

ते। हिरण्यशृङ्गोऽयो अस्य पादा मनोजवा अवर् इन्द्र आसीत्। देवा इदस्य हविरद्यमायन् यो
अर्वन्तम्प्रथमो अर्ध्यतिष्ठत्। ईर्मान्तांसः सिलिकमध्यमासः सः शूरणासो दिव्यासो अत्याः। ह्रसा इव
श्रेणिशो यतन्ते यदाक्षिपुर्दिव्यमज्ममश्वाः। तव शरीरम्पतयिष्वर्वन्तव चित्तं वार्त इव ध्रजमान्। तव शृङ्गाणि
विष्टिता पुरुत्रारण्येषु जर्भुराणा चरन्ति। उप (३७)

प्रागाच्छसं वाज्यर्वा देवद्रीचा मनसा दीध्यानः। अजः पुरो नीयते नाभिरस्यानु पश्चात्कवयो यन्ति
रेभाः। उप प्रागात्परमं यथ्सधस्थमर्वाः अच्छा पितरंमातरं च। अद्या देवां जुष्टमो हि गुम्या अथा
शास्ते दाशुषे वार्याणि॥ (३८)

विपृक्तो दिवा वीर्यमुपैकान्नचत्वारिंशच्च॥ [७]

मा नो मित्रो वरुणो अर्यमायुरिन्द्र ऋभुक्षा मरुतः परि ख्यन्। यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तैः प्रवक्ष्यामो
विदथे वीर्याणि। यन्निर्णिजा रेव्यांसा प्रावृतस्य रातिं गृभीताम्मुखतो नयन्ति। सुप्राङ्जो मेम्यद्विश्वरूप
इन्द्रापृष्णोः प्रियमय्येति पार्थः। एष च्छागः पुरो अश्वेन वाजिनां पृष्णो भागो नीयते विश्वदैव्यः। अभिप्रियं
यत्पुरोडाशमर्वा त्वष्टेत् (३९)

एन सौश्रवसायं जिन्वति। यद्विष्यमृतुशो देव्यानु त्रिर्मानुषाः पर्यश्वं नयन्ति। अत्रां पृष्णः प्रथमो
भाग एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः। होताध्वर्युरावया अभिग्निन्यो ग्रावग्राभ उत शस्ता सुविप्रः। तेन
यज्ञेन स्वं कृतेन स्विष्टेन वक्षणा आ पूणध्वम्। यूषन्नस्का उत ये यूषवाहाश्चषालं ये अश्वयूपाय तक्षति।
ये चार्वाते पर्वनं सम्भरन्त्युतो (४०)

तेषामभिर्गूर्तिर्न इन्वतु। उप प्रागाँध्रुमन्मैऽधायि मन्मं देवानामाशा उप वीतपृष्ठः। अन्वेनं विप्रा ऋषयो मदन्ति देवानां पुष्टे चक्रमा सुबन्धुम्। यद्वाजिनो दामं संदानमवर्ततो या शौरपण्यां रशना रञ्जुरस्या। यद्वा घास्य प्रभृतमास्यं तृणं सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु। यदश्वस्य ऋविषः (४१)

मक्षिकाश यद्वा स्वरो स्वधितौ रिप्तमस्ति। यद्धस्तयोः शमितुर्यत्रखेषु सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु। यदूर्ध्वमुदरस्यापवाति य आमस्यं ऋविषो गन्धो अस्ति। सुकृता तच्छमितारः कृण्वन्तु मेधं शृतपाकं पचन्तु। यत्ते गात्रादग्निना पच्यमानादभि शूलं निहतस्यावधावन्ति। मा तद्धूम्यामा श्रिषन्मा तृणेषु देवेभ्यस्तदुशश्च्यौ रातमस्तु॥ (४२)

इदुतो ऋविषः श्रिषथ्सत च॥ [८]

ये वाजिनं परिपश्यन्ति पक्वं य ईमाहुः सुरभिर्निरहुरेति। ये चार्वतो मासमिक्षामुपासन्त उतो तेषामभिर्गूर्तिर्न इन्वतु। यन्नीक्षणम्मास्वचन्या उखाया या पात्राणि यूष्ण आसेचनानि। ऊष्मण्यापिधानां चरूणामृद्धाः सूनाः परि भूषन्त्यश्वम्। निक्रमणं निषदनं विवर्तनं यच्च पङ्क्तिशमवतः। यच्च पृषौ यच्च घासिम् (४३)

जघास सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु। मा त्वाग्निध्वनयिद्धमगन्धिर्मोखा भ्राजन्त्यभि विक्त जघ्निः। इष्टं वीतमभिर्गूर्तं वर्षदृतं तं देवासः प्रति गृणन्त्यश्वम्। यदश्वाय वासं उपस्तृणन्त्यधीवासं या हिरण्यान्यस्मे। संदानमवन्तम्पङ्क्तिशमिया देवेष्वेवा यामयन्ति। यत्ते सादे महसा शूकृतस्य पाणिंया वा कशया (४४)

वा तुतोद। सुचेव ता हविषो अध्वरेषु सर्वा ता ते ब्रह्मणा सूदयामि। चतुस्त्रिंशद्वाजिनो देवबन्धोर्वङ्गीरश्वस्य स्वधितिः समेति। अच्छिद्रा गात्रा वयुनां कृणोत परुष्परुरनुघुष्या वि शंस्ता। एकस्त्वष्टुरश्वस्या विशस्ता द्वा यन्तारा भवतस्तथर्तुः। या ते गात्राणामृतुथा कृणोमि ताता पिण्डानाम्प्र जुहोम्यग्नौ। मा त्वा तपत् (४५)

प्रिय आत्मापियन्तं मा स्वधितिस्तनुव आ तिष्ठिपत्ते। मा ते गृध्रुर्विशस्तातिहायं छिद्रा गात्राण्यसिना मिथू कः। न वा उ वेतन्मियसे न रिष्यसि देवा इदंैपि पृथिभिः सुगेभिः। हरी ते युञ्जा पृषती अभूतामुपांस्थाद्वाजी धुरि रासंभस्या। सुगव्यं नो वाजी स्वश्वियम्युसः पुत्रा उत विश्वापुषं रयिम्। अनागास्त्वं नो अदितिः कृणोत क्षत्रं नो अश्वो वनता हविष्मान् (४६)

घासिं कशया तपद्रयिं नव च॥ [९]

॥सप्तमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे सप्तमः प्रश्नः॥

अग्राविष्णू सजोपसेमा वर्धन्तु वां गिरः। द्युमैर्वाजैर्मिरागतम्। वाजंश्च मे प्रसवश्च मे प्रयतिश्च मे प्रसितिश्च मे धीतिश्च मे ऋतुश्च मे स्वरश्च मे श्लोकश्च मे श्रावश्च मे श्रुतिश्च मे ज्योतिश्च मे सुवश्च मे प्राणश्च मेऽपानः (१)

च मे व्यानश्च मेऽसुश्च मे चित्तं च मे आधीतं च मे वाक्च मे मनश्च मे चक्षुश्च मे श्रोत्रं च मे दक्षश्च मे बलं च मे ओजश्च मे सहश्च मे आयुश्च मे जरा च मे आत्मा च मे तनूश्च मे शर्म च मे वर्म च मेऽङ्गानि च मेऽस्थानि च मे परूरपि च मे शरीराणि च मे॥ (२)

अपानस्तनूश्च मेऽष्टादश च॥_____ [१]

ज्यैष्ठ्यं च मे आधिपत्यं च मे मन्युश्च मे भामश्च मेऽमश्च मेऽम्भश्च मे जेमा च मे महिमा च मे वरिमा च मे प्रथिमा च मे वर्ष्मा च मे द्राघुया च मे वृद्धं च मे वृद्धिश्च मे सत्यं च मे श्रद्धा च मे जगच्च (३)

मे धनं च मे वशश्च मे त्विषिश्च मे क्रीडा च मे मोदश्च मे जातं च मे जनिष्यमाणं च मे सूक्तं च मे सुकृतं च मे वित्तं च मे वेद्यं च मे भूतं च मे भविष्यच्च मे सुगं च मे सुपथं च मे ऋद्धं च मे ऋद्धिश्च मे क्लृप्तं च मे क्लृप्तिश्च मे मतिश्च मे सुमतिश्च मे॥ (४)

जगच्चर्द्धिश्चतुर्दश च॥_____ [२]

शं च मे मयश्च मे प्रियं च मेऽनुकामश्च मे कामश्च मे सौमनसश्च मे भद्रं च मे श्रेयश्च मे वस्यश्च मे यशश्च मे भगश्च मे द्रविणं च मे युन्ता च मे धृता च मे क्षेमश्च मे धृतिश्च मे विश्वं च (५)

मे महश्च मे सविच्च मे ज्ञात्रं च मे सूश्च मे प्रसूश्च मे सीरं च मे लयश्च मे ऋतं च मेऽमृतं च मेऽयुश्च मे जेजामियच्च मे जीवातुश्च मे दीर्घायुत्वं च मेऽनमित्रं च मेऽभयं च मे सुगं च मे शयनं च मे सृषा च मे सुदिनं च मे॥ (६)

विश्वं च शयनमष्टौ च॥_____ [३]

ऊर्कं मे सूनृतां च मे पयश्च मे रसश्च मे घृतं च मे मधुं च मे सग्धिश्च मे सपीतिश्च मे कृषिश्च मे वृष्टिश्च मे जैत्रं च मे औद्भिद्यं च मे रयिश्च मे रायश्च मे पुष्टं च मे पुष्टिश्च मे विभुं च (७)

मे प्रभुं च मे बहुं च मे भूयश्च मे पूर्णं च मे पूर्णतरं च मेऽक्षितिश्च मे कूयवाश्च मेऽन्नं च

मेऽक्षुब्धं मे ब्रीह्यंश्च मे यवांश्च मे मापांश्च मे तिलांश्च मे मुद्गांश्च मे खल्वांश्च मे गोधूमांश्च मे मसुरांश्च मे प्रियङ्ग्वंश्च मेऽणवंश्च मे श्यामाकांश्च मे नीवारांश्च मे॥ (८)

विभु च मसुराश्चतुर्दश च॥ _____ [४]

अश्मां च मे मृत्तिका च मे गिरयंश्च मे पर्वताश्च मे सिकताश्च मे वनस्पतयंश्च मे हिरण्यं च मेऽयंश्च मे सीसं च मे त्रपुंश्च मे श्यामं च मे लोहं च मेऽग्निंश्च म आपंश्च मे वीरुधंश्च म ओषधयश्च मे कृष्टपच्यं च (९)

मेऽकृष्टपच्यं च मे ग्राम्यांश्च मे पशवं आरण्यांश्च यज्ञेन कल्पन्तां वित्तं च मे वित्तिंश्च मे भूतं च मे भूतिंश्च मे वसुं च मे वसुतिंश्च मे कर्म च मे शक्तिंश्च मेऽर्थंश्च म एमंश्च म इतिंश्च मे गतिंश्च मे॥ (१०)

कृष्टपच्यश्चाष्टाचत्वारिंशच्च॥ _____ [५]

अग्निंश्च म इन्द्रंश्च मे सोमंश्च म इन्द्रंश्च मे सविता च म इन्द्रंश्च मे सरस्वती च म इन्द्रंश्च मे पूषा च म इन्द्रंश्च मे बृहस्पतिंश्च म इन्द्रंश्च मे मित्रंश्च म इन्द्रंश्च मे वरुणंश्च म इन्द्रंश्च मे त्वष्टां च (११)

म इन्द्रंश्च मे धाता च म इन्द्रंश्च मे विष्णुंश्च म इन्द्रंश्च मेऽश्विनौ च म इन्द्रंश्च मे मरुतंश्च म इन्द्रंश्च मे विश्वं च मे देवा इन्द्रंश्च मे पृथिवी च म इन्द्रंश्च मेऽन्तरिक्षंश्च म इन्द्रंश्च मे द्यौश्च म इन्द्रंश्च मे दिशंश्च म इन्द्रंश्च मे मूर्धा च म इन्द्रंश्च मे प्रजापतिंश्च म इन्द्रंश्च मे॥ (१२)

त्वष्टा च द्यौश्च म एकविंशतिश्च॥ _____ [६]

अंशुंश्च मे रश्मिंश्च मेऽदाभ्यंश्च मेऽधिपतिंश्च म उपांशुंश्च मेऽन्तर्यामंश्च म ऐन्द्रवायव्यंश्च मे मैत्रावरुणंश्च म आश्विनंश्च मे प्रतिप्रस्थानंश्च मे शुक्रंश्च मे मन्थी च म आग्रयणंश्च मे वैश्वदेव्यंश्च मे ध्रुव्यंश्च मे वैश्वानरंश्च म ऋतुग्रहांश्च (१३)

मेऽतिग्राह्यंश्च म ऐन्द्राग्रंश्च मे वैश्वदेव्यंश्च मे मरुत्वतीयांश्च मे माहेन्द्रंश्च म आदित्यंश्च मे सावित्रंश्च मे सारस्वतंश्च मे पौष्णंश्च मे पात्नीवतंश्च मे हारियोजनंश्च मे॥ (१४)

ऋतुग्रहाश्च चतुस्त्रिंशच्च॥ _____ [७]

इध्मंश्च मे ब्रह्मंश्च मे वेदिंश्च मे धिष्ण्यांश्च मे सुचंश्च मे चमसांश्च मे ग्रावाणंश्च मे स्वरंश्च म उपरवांश्च मेऽधिपवणे च मे द्रोणकलशंश्च मे वायव्यानि च मे पूतभूचं म आधवनीयंश्च म आग्नीध्रं च मे हविर्धानं च मे गृहांश्च मे सदंश्च मे पुरोडाशांश्च मे पचतांश्च मेऽवभृथंश्च मे स्वगाकारंश्च मे॥ (१५)

गृहाश्च षोडश च॥ _____ [८]

अग्निंश्च मे घर्मश्च मेऽर्कश्च मे सूर्यश्च मे प्राणश्च मेऽश्वमेधश्च मे पृथिवी च मेऽदितिश्च मे दितिश्च मे द्यौश्च मे शक्ररिङ्गुलंयो दिशश्च मे यजेनं कल्पन्तामृकं मे सामं च मे स्तोमश्च मे यजुश्च मे दीक्षा च मे तपश्च म ऋतुश्च मे व्रतं च मेऽहोरात्रयोर्वृष्ट्या बृहद्रथन्तरे च मे यजेनं कल्पेताम्॥ (१६)

दीक्षाऽष्टादश च॥ [१५]

गर्भाश्च मे वृथाश्च मे त्र्यविश्च मे त्र्यवी च मे दित्यवाद् मे दित्यौही च मे पञ्चाविश्च मे पञ्चावी च मे त्रिवृत्सश्च मे त्रिवृत्सा च मे तुर्यवाद् मे तुर्यौही च मे पष्ठवाचं मे पष्ठौही च म उक्षा च मे वृशा च म ऋषभश्च (१७)

मे वेहचमेऽनुङ्गां च मे धेनुश्च म आयुर्यजेनं कल्पतां प्राणो यजेनं कल्पतामपानो यजेनं कल्पताव्यानो यजेनं कल्पतां चक्षुर्यजेनं कल्पतां शुश्रोत्रं यजेनं कल्पताम्मनो यजेनं कल्पतां वाग्यजेनं कल्पतामात्मा यजेनं कल्पतां यजो यजेनं कल्पताम्॥ (१८)

ऋषभश्च चत्वारिंशच्च॥ [१०]

एकां च मे तिस्रश्च मे पञ्चं च मे सप्तं च मे नवं च म एकादशं च मे त्रयोदशं च मे पञ्चदशं च मे सप्तदशं च मे नवदशं च म एकविंशतिश्च मे त्रयोविंशतिश्च मे पञ्चविंशतिश्च मे सप्तविंशतिश्च मे नवविंशतिश्च म एकत्रिंशच्च मे त्रयस्त्रिंशच्च (१९)

मे चतस्रश्च मेऽष्टौ च मे द्वादशं च मे षोडशं च मे विंशतिश्च मे चतुर्विंशतिश्च मेऽष्टाविंशतिश्च मे द्वात्रिंशच्च मे षड्विंशच्च मे चत्वारिंशच्च मे चतुश्चत्वारिंशच्च मेऽष्टाचत्वारिंशच्च मे वाजंश्च प्रसूवश्चापिजश्च क्रतुश्च सुवश्च मूर्धा च व्यश्रियश्चान्त्यायनश्चान्त्यंश्च भौवनश्च भुवनश्चाधिपतिश्च॥ (२०)

त्रयस्त्रिंशच्च व्यश्रिय एकादश च॥ [११]

वाजो नः सप्त प्रदिशश्चतस्रो वा परावतः। वाजो नो विश्वैर्देवैर्धनंसाताविहावतु। विश्वे अद्य मरुतो विश्वं ऊती विश्वे भवन्त्वग्नयः समिद्धाः। विश्वे नो देवा अवसा गमन्तु विश्वमस्तु द्रविणं वाजो अस्मै। वाजस्य प्रसवं देवा रथैर्याता हिरण्यैः। अग्निरिन्द्रो बृहस्पतिर्मरुतः सोमपीतये। वाजैवाजोऽवत वाजिनो नो धनैषु (२१)

विप्रा अमृता ऋतज्ञाः। अस्य मध्वः पिबत मादयध्वं तृप्ता यात पृथिभिर्देवयानैः। वाजः पुरस्तादुत मध्यतो नो वाजो देवाः ऋतुभिः कल्पयाति। वाजस्य हि प्रसवो नन्नमीति विश्वा आशा वाजपतिर्भवयम्। परयः पृथिव्याम्यय ओषधीषु परयो दिव्यन्तरिक्षे परयो धाम्। परयस्वतीः प्रदिशः सन्तु मह्यम्। सम्मां सृजामि परयसा घृतेन सम्मां सृजाम्यपः (२२)

ओषधीभिः। सौंहं वाजं सनेयमग्ने। नक्तोपासा समनसा विरूपे धापयंत शिशुमेकं समीची। द्यावा क्षामां रुक्मो अन्तर्वि भाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाः। समुद्रोऽसि नभस्वानाद्रदानुः शम्भूर्मयोभूरभि मां वाहि स्वाहां मारुतोऽसि मरुतां गुणः शम्भूर्मयोभूरभि मां वाहि स्वाहावस्युरसि दुवस्वाच्छम्भूर्मयोभूरभि

मां वाहि स्वाहा॥ (२३)

धनेष्वपो दुवंस्वाञ्छुर्भूमयोभूरभि मा द्वे च॥ [१२]

अग्निं युंनज्मि शवंसा घृतेन दिव्यं सुपुणं वयंसा बृहन्तम्। तेन वयं पंतेम ब्रध्नस्यं विष्टपुं सुवो रुहाणा अधि नाकं उत्तमे। इमौ ते पक्षावजरो पतत्रिणो याभ्यां रक्षास्यपहस्यं। ताभ्यां पतेम सुकृताम् लोके यत्रर्षयः प्रथमजा ये पुराणाः। चिदसि समुद्रयोनिरिन्दुदक्षः श्येन ऋतावा। हिरण्यपक्षः शकुनो भूरण्युर्महान्सधस्थे ध्रुवः (२४)

आ निषत्तः। नमस्ते अस्तु मा मां हिंसीर्विश्वस्य मूर्धन्नधि तिष्ठसि श्रितः। समुद्रे ते हृदयमन्तरायुद्यावापृथिवी भुवनेष्वर्पिते। उद्रो दन्तोदधिम्बिन्त दिवः पर्जन्यादन्तरिक्षात्पृथिव्यास्ततो नो वृष्टावता दिवो मूर्धासि पृथिव्या नाभिरूर्गपा मोषधीनाम्। विश्वायुः शर्म सप्रथा नमस्पथे। येनर्षयस्तपसा सूत्रम् (२५)

आसुतेन्याना अग्निं सुवराभरन्तः। तस्मिन्नहं नि दधे नाकं अग्निमेतं यमाहुर्मनवः स्तीर्णवर्हिषम्। तम्पर्वाभिरनु गच्छेम देवाः पुत्रैर्भ्रातृभिरुत वा हिरण्यैः। नाकं गृह्णानाः सुकृतस्य लोके तृतीयं पृष्ठे अधि रोचने दिवः। आ वाचो मध्यमरुहद्भुरण्युरयमग्निः सत्पतिश्चेकितानः। पृष्ठे पृथिव्या निर्हितो दविद्युतदधस्पदं कृणुते (२६)

ये पृतन्यवः। अयमग्निर्वीरतमो वयोधाः सहस्रियो दीप्यतामप्रयुच्छन्। विभ्राजमानः सरिरस्य मध्य उप प्र यात दिव्यानि धामां। सम्प्र च्यवध्वमनु सम्प्र याताग्ने पथो देवयानान्कणुध्वम्। अस्मिन्सधस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वे देवा यजमानश्च सीदत। येनां सहस्रं वहसि येनाग्ने सर्ववेदसम्। तेनेम यज्ञं नो वह देवयानो यः (२७)

उत्तमः। उद्ध्व्यस्वाग्ने प्रति जागृहेनमिष्टापूर्ते ससृजेथामयं च। पुनः कृण्वस्त्वा पितरं युवानमन्वातांसीत् त्वयि तन्तुमेतम्। अयं ते योनिर्ऋत्वियो यतो जातो अरोचथाः। तं जानन्नग्ने आ रोहार्थां नो वर्धया रयिम्॥ (२८)

ध्रुवः सूत्रं कृणुते यः सप्तत्रिंशच्च॥ [१३]

ममाग्ने वर्चो विह्वेष्वस्तु वयं त्वेन्यानास्तनुवंम्पुषेम। मह्यं नमन्ताम्रदिशश्चतस्रस्त्वयाध्यक्षेण पृतना जयेम। मम देवा विह्वे संन्तु सर्व इन्द्रावन्तो मरुतो विष्णुरग्निः। ममान्तरिक्षमुरु गोपमस्तु मह्यं वातः पवतां कामे अस्मिन्। मयि देवा द्रविणमा यजन्ताम्य्याशीरस्तु मयि देवर्हतिः। देव्या होतांरा वनिपन्त (२९)

पूर्वेऽरिष्टाः स्याम तनुवां सुवीराः। मह्यं यजन्तु मम यानि हव्याकूतिः सत्या मनसो मे अस्तु। एनो मा नि गां कतमच्चनाहं विश्वे देवासो अधि वोचता मे। देवाः षड्वीरुरु णः कृणोत विश्वे देवास इह वीरयध्वम्। मा हास्महि प्रजया मा तनूभिर्मा रंधाम द्विषते सोम राजन्। अग्निर्मन्युम्रतिनुदन्पुरस्तात् (३०)

अदब्धो गोपाः परि पाहि नस्त्वम। प्रत्यञ्चो यन्तु निगुतः पुनस्तैऽमैषां चित्तम्बुधा वि नैशत्। धाता धातृणाम्भुवनस्य यस्पतिर्देवः संवितारंभमितिषाहम्। इमं यज्ञमश्विनोभा बृहस्पतिर्देवाः पातन्तु यजमानं

न्यथात्। उरुव्यचा नो महिषः शर्म यः सदस्मिन् हवे पुरुहूतः पुरुक्षु। स नः प्रजायै हर्यश्च मृडयेन्द्र
मा (३१)

नो रीरिपो मा परा दाः। ये नः सपत्ना अप ते भवन्त्विन्द्राग्निभ्यामव बाधामहे तान्। वसंवो
रुद्रा अदित्या उपरिस्पृशम्भोग्रं चेत्तारमधिराजमक्रन्। अर्वाश्चमिन्द्रममुतो हवामहे यो गोजिद्धं न जिदंश्च जिद्यः।
इमं नो यज्ञं विहुवे जुषस्वास्य कुर्मो हरिवो मेदिनं त्वा॥ (३२)

वनिषन्त पुरस्तान्मा त्रिचत्वारिंशच्च॥ [१४]

अग्नेर्मन्वे प्रथमस्य प्रचेतसो यम्पाञ्चजन्यम्बहवः समिन्धतै। विश्वस्यां विशि प्रविशिविश्वांसमीमहे
स नो मुञ्चत्वंहसः। यस्येदं प्राणत्रिमिषद्यदेजति यस्य जातं जनमानं च केवलम्। स्तौम्यग्निं नाथितो
जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः। इन्द्रस्य मन्ये प्रथमस्य प्रचेतसो वृत्रघ्नः स्तोमा उप मामुपागुः। यो दाशुषः
सुकृतो हवमुप गन्तां (३३)

स नो मुञ्चत्वंहसः। यः सङ्ग्रमं नयति सं वशी युधे यः पुष्टानि सःसृजति त्रयाणि। स्तौमीन्द्रं
नाथितो जोहवीमि स नो मुञ्चत्वंहसः। मन्वे वाग्मित्रावरुणा तस्य वित् सत्यौजसा दहणा यं नुदेयै।
या राजानं सत्यं याथ उग्रा ता नो मुञ्चतुमागंसः। यो वा स रथं ऋजुरग्निः सत्यधर्मा मिथुश्चरन्तमुपयाति
दूषयत्र। स्तौमि (३४)

मित्रावरुणा नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतुमागंसः। वायोः संवितुर्विदधानि मन्महे यावात्स्वन्वद्विभृतौ
यौ च रक्षतः। यौ विश्वस्य परिभू बभूवतुस्तौ नो मुञ्चतुमागंसः। उप श्रेष्ठा न आशिषो देवयोधर्म
अस्थिरन्। स्तौमि वायु संवितारं नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतुमागंसः। रथीतमौ रथीनामह ऊतये
शुभं गर्मिष्ठौ सुयमभिरथैः। ययोः (३५)

वां देवो देवेष्वर्निशितमोजस्तौ नो मुञ्चतुमागंसः। यदयातं बहुतः सूर्यायांस्त्रिचक्रेण सःसदमिच्छमानौ।
स्तौमि देवावृश्चिर्नो नाथितो जोहवीमि तौ नो मुञ्चतुमागंसः। मरुतामन्वे अधि नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं
विश्वामवन्तु विश्वैः। आशून् हुवे सुयमानूतये ते नो मुञ्चन्त्वेनंसः। तिग्ममायुधं वीडितः सहस्वद्विव्यः
शर्धः (३६)

पृतनासु जिष्णु। स्तौमि देवान्मरुतौ नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनंसः। देवानाम्मन्वे अधि
नो ब्रुवन्तु प्रेमां वाचं विश्वामवन्तु विश्वैः। आशून् हुवे सुयमानूतये ते नो मुञ्चन्त्वेनंसः। यदिदम्माभिरोचति
पौरुषेयेण दैव्येन। स्तौमि विश्वा देवान्नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चन्त्वेनंसः। अनु नोऽद्यानुमतिरनु (३७)

इदंनुमते त्वं वैश्वानरो न ऊत्या पृष्टो दिवि। ये अप्रथेतामर्मितेभिरोजोभिर्न्ये प्रतिष्ठे अभवतां
वसूनाम्। स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतुमंहसः। उर्वी रोदसी वरिवः कृणोतं क्षेत्रस्य
पत्नी अधि नो ब्रूयातम्। स्तौमि द्यावापृथिवी नाथितो जोहवीमि ते नो मुञ्चतुमंहसः। यतं वयं पुरुषत्रा
यविष्ठाविद्वांसश्चक्रुमा कञ्चन (३८)

आगः। कृधी स्वस्माः अदितेरनागा व्येनांसि शिश्रथो विष्वग्ने। यथा ह तद्वसवो गौर्यं चित्पदि

पिताममुंश्चता यजत्राः। ए॒वा त्वम॒स्मत्प्र मुंश्चा॒ व्य॒हः प्रात॑र्यग्ने प्र॒तरां न॒ आयुः॑ (३९)

गन्ता॑ दूषय॒न्थस्तौमि॑ ययोः शर्धोऽनु॑मति॒रनु॑ च॒न चतु॑स्त्रिंशच्च॥ [१५]

अ॒ग्नि॒ष्ट्वा वा॒मश्चो॒ द्विच॑त्वारिंशच्च॥ [१६]

This PDF was downloaded from <http://stotrasamhita.github.io>.

GitHub: <http://stotrasamhita.github.io> | <http://github.com/stotrasamhita>

Credits: <http://stotrasamhita.github.io/about/>